

VILÁG- TÖRTÉNET

11. (43.) évfolyam 2021. 3.

A BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

- **BÚR GÁBOR**
A SZUBSZAHARAI AFRIKA SZEREPE
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG KÜLPOLITIKÁJÁBAN
- **HORVÁTH EMŐKE**
MAGYAR-CHILEI KÜLKAPCSOLATOK A HIDEGHÁBORÚ
KORAI SZAKASZÁBAN, 1947-1965
- **PÁL ISTVÁN – SZILÁGYI ÁGNES JUDIT**
PÁRBESZÉD AZ ENSZ-BEN
- **PRANTNER ZOLTÁN**
A JEMENI „MAGYAR KÓRHÁZ”
- **VÁMOS PÉTER**
MOSZKVA ÁRNYÉKÁBAN
- **SZEMLE**
ORDASI ÁGNES, TÓTH FERENC, VAJDA ZOLTÁN, MARTÍ TIBOR ÍRÁSAI

TARTALOM

Magyarország külkapcsolatai az Európán kívüli világgal a hidegháború idején (Horváth Emőke)	335
<i>Tanulmányok</i>	
Búr Gábor: A szubszaharai Afrika szerepe a Magyar Népköztársaság külpolitikájában	339
Horváth Emőke: Magyar–chilei külkapcsolatok a hidegháború korai szakaszában, 1947–1965	353
Pál István – Szilágyi Ágnes Judit: Párbeszéd az ENSZ-ben. Adalékok a Magyarország és Costa Rica közötti kapcsolatfelvétel történetéhez	373
Kupi László: Havannai emberük? Az Egyesült Államok és a Batista-puccs	393
Prantner Zoltán: A jemeni „Magyar Kórház”. Magyarország és Jemen egészségügyi együttműködése az 1960-as évek második felében	421
Vámos Péter: Moszkva árnyékában. Magyar–kínai kereskedelmi kapcsolatok a hidegháború idején	441
<i>Műhely</i>	
Hermann Gabriella: Erdély védelmében. A Romániai Emberi Jogokért Bizottság működésének első három éve, 1976–1978	461
<i>Szemle</i>	
A lelkiismereti szabadság világtörténete (Tóth Ferenc)	493
Vágyak, rendszerek, valóságok (Vajda Zoltán)	497
Pozícióőrzés és lokálpatriotizmus. Fiume az első világháború után (Ordasi Ágnes)	502
Az abszolutizmus kora (Martí Tibor)	507

CONTENTS

The Foreign Relations of Hungary with the Non-European World during the Cold War (Emőke Horváth)	335
<i>Studies</i>	
Gábor Búr: The Role of Sub-Saharan Africa in the Foreign Policy of the Hungarian People's Republic	339
Emőke Horváth: Hungarian–Chilean Foreign Relations in the Early Stages of the Cold War, 1947–1965	353
István Pál – Ágnes Judit Szilágyi: Dialogue in the UNO: Contributions to the History of the Establishment of the Diplomatic Relations between Hungary and Costa Rica	373
László Kupi: Their Man in Havana? The United States and Batista's Coup d'État of 1952	393
Zoltán Prantner: The "Hungarian Hospital" in Yemen: Health Cooperation between Hungary and Yemen in the Second Half of the 1960s	421
Péter Vámos: In Moscow's Shadow: Sino–Hungarian Trade Relations during the Cold War	441
<i>Workshop</i>	
Gabriella Hermann: Defending Transylvania: The First Three Years of the Committee for Human Rights in Rumania, 1976–1978	461
<i>Book Reviews</i>	
A History of the Freedom of Thought (Ferenc Tóth)	493
Austerities and Aspirations: A Comparative History of Growth, Consumption, and Quality of Life in East Central Europe since 1945 (Zoltán Vajda)	497
The Fiume Crisis: Life in the Wake of the Habsburg Empire (Ágnes Ordasi)	502
The Age of Absolutism (Tibor Martí)	507

Havannai emberük?

Az Egyesült Államok és a Batista-puccs

„Államcsíny Kubában az amerikai imperialisták segítségével” – a *Szabad Nép* ezzel a címmel számolt be egy rövid cikkben¹ Fulgencio Batista 1952. március 10-i puccsáról Kubában. A Magyar Dolgozók Pártjának lapja a *Telepress* hírügynökség által idézett „havannai megfigyelőkre” hivatkozva megállapította, hogy „a kubai államcsínyt az Egyesült Államok támogatásával hajtották végre”. Az Egyesült Államok és Kuba hírlapjai ugyan óvatosabban fogalmaztak ebben a kérdésben, de a *New York Times* 1952. március 11-én már arról írt, hogy bár nem váltott ki nagy lelkesedést az, ahogyan Batista megszerezte a hatalmat, nincs jele annak, hogy ez komolyabb törést jelentene az Egyesült Államok és Kuba kapcsolatában.² Az akkoriban a legnagyobb kubai napilapnak számító *Diario de la Marina* szintén a puccs másnapján kijelentette, hogy „minden jel arra mutat, hogy az Egyesült Államok azonnal el fogja ismerni a Batista-rendszert”.³ Az Egyesült Államok és a karibi szigetország addigi 20. századi történetét ismerve nem meglepő, hogy sokan az amerikai kormányt sejtették a puccs mögött. Az Egyesült Államok Kuba 1898. évi függetlenné válása óta érdekszférájának tekintette a szigetországot, és 1922-ig négy alkalommal katonailag is beavatkozott a belügyeibe. 1940 és 1944 közötti elnöksége idején Batista jó viszonyt ápolt az északi szomszédokkal, ahogyan az 1952. évi puccsot követő elnöki időszakának nagy részében is. Arthur Gardner, aki 1953 és 1957 között volt az Egyesült Államok kubai nagykövete, később egyenesen „az Egyesült Államok valaha volt legjobb barátjának” nevezte Batistát.⁴

Tanulmányommal azt szeretném bizonyítani, hogy minden ilyen feltételezés ellenére a források azt mutatják, hogy az Egyesült Államok nemhogy nem támogatta a puccsot, de nem is igazán tudott a készülő eseményekről. Az amerikai kormányzatot meglepték a történetek, és emiatt a hivatalos reakciójára szokatlanul sokat kellett várni. Az általam vizsgált időszak a puccs napjától, 1952. március 10-től március 27-ig terjedő, valamivel több mint két hetet öleli fel. A végső dátumot az adja, hogy az Egyesült Államok március 27-én ismerte el a Batista-kormányt, ami geopolitikai okokból gyakorlatilag egyet jelentett azzal, hogy a puccs sikeres volt,

* A szerző az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskolájának hallgatója.

1 Államcsíny Kubában az amerikai imperialisták segítségével. In: *Szabad Nép*, 1952. március 15. 4.

2 U. S. Attitude Cautious. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

3 Todo indica que E. U. reconocerá enseguida al régimen Batista. In: *Diario de la Marina*, 1952. március 11. 1.

4 *Communist Threat to the United States*, 1960.

az új rendszer megszilárdult. Mivel a magyar szakirodalomból teljesen hiányzik, a következőkben részletesen felidézem, hogy miként zajlott le a puccs, milyen tényezők vezettek odáig és milyen reakciókat váltott ki otthon és külföldön. Kitérek Batista addigi pályafutásának főbb állomásaira, és kiemelten kezelem az Egyesült Államok hozzáállását a történetekhez. Kutatásom során áttekintettem az amerikai és a kubai sajtót, a két ország vezető napilapjait, elsősorban a *The New York Times* és a *Diario de la Marina*-t. Ezenkívül felhasználtam az Egyesült Államok elérhető diplomáciai és hírszerzési dokumentumait, valamint a vonatkozó nemzetközi szakirodalmat.

1952. március 10. – a puccs napja

1952. március 10-én, hétfőn éjjel háromnegyed háromkor három fekete autó érkezett a kubai hadsereg főparancsnokságára és egyben az ország legnagyobb katonai bázisára, a havannai Columbia támaszpontra. Az egyik autóban Kuba korábbi elnöke, Fulgencio Batista ezredes ült. A támaszponton a hadsereg egyes egységei már várták őket. A szolgálatban lévő tiszt, az összeesküvésben részt vevő Dámaso Sogo kapitány kinyitotta előttük a támaszpont 4-es számú kapuját.⁵ Batista a 6. ezredhez ment, amelynek vezetői azonnal felajánlották neki a szolgálataikat. Hozzá hű tisztek átvették mind a négy zászlóalj parancsnokságát, körülzárták a hadsereg felső vezetőinek a támaszponton lévő lakásait, és letartóztatták Ruperto Cabrera főparancsnokot, Quirino Uría főfelügyelőt, Rogelio Soca Llanes főhadsegédet és másokat. Senki sem tanúsított ellenállást.⁶ Más egységek a támaszponton zajló eseményekkel egy időben elfoglalták a Cabaña erődöt és egyéb katonai állásokat. Egy zászlóalj kivételével a Havannában állomásozó összes katonai egység azonnal Batista mellé állt. A haditengerészet és a légierő főparancsnokait is leváltották, és két nyugalmazott katonatiszt, Rodríguez Calderón és Manuel Larrubía vette át a vezetésüket.⁷ Őket és a puccsban részt vevő összes alacsonyabb rangú katonatisztet Batista azonnal előléptette.

A hajnali puccs óráiban Carlos Prío Socarrás elnök az elnöki palotától tizenöt kilométerre lévő La Chata nevű birtokán aludt.⁸ A hírek hallatán a palotához sietett, ahol már összeült a kormány. Az elnök fel akarta hívni a fegyveres erők parancsnokságait, hogy megbizonyosodjon a helyzetről. A telefonvonalakat nem vágták el, a készülékek működtek. Ám ekkorra már puccsista rendőrök szállták meg a havannai telefonközpontot is, és nyilvánvalóan mindent lehallgattak.⁹ Prío végighívta a fegyveres erők havannai parancsnokságait: a Columbia támaszpontot, a Cabaña és a San Salvador de la Punta erődöt, valamint a rendőrség főparancsnokságát. Ekkor szembesült azzal, hogy a fővárosban már nincs olyan katonai egység,

5 García-Pérez, 1996. 5.

6 Thomas, 2010. 495.

7 U. S. Embassy Havana, 1952f.

8 Prío Socarrás, Carlos: Datos para la historia. In: *Alerta*, 1952. március 12. Forrás: <http://www.latinamericanstudies.org/cuba/Alerta-3-12-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 12.).

9 Rebel Discuss Motive. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

ami mellette állna. Egyes tartományi parancsnokságok viszont, úgy tűnt, még kitarának mellette.¹⁰ Ennek az információnak a birtokában reggel hatkor kiadott egy közleményt, amelyben ellenállásra szólította fel őket, és elítélte a puccskísérletet, amelyet „egyetlen ember hatalomvágya váltott ki”.

Batista emberei azonban már figyelték az elnöki palotát. Az egyik fekete autó, benne Julián Negrete rendőr hadnaggyal hajnal óta körözött az épület körül, hogy megbizonyosodjon arról, hogy nem történik semmi szokatlan. A közlemény kiadása után azonban sor került a puccs egyetlen fegyveres incidensére. Negrete egy kisebb csoport katonával az épület bejáratához ment, ahol közölte, hogy az elnök védelmének hozott erősítést. A bent tartózkodók azonban átlátták a helyzetet, és a palota egyik öre agyonlőtte Negretét. Ezzel ő lett a puccs egyetlen halálos áldozata. Negyedóráiig tartó kisebb tűzharc alakult ki, melynek során két ór súlyosan megsebesült. A katonák nem hatoltak be az épületbe, viszont megérkezett a Havannai Egyetem diákjainak küldöttsége, hogy támogatásáról biztosítsa az elnököt.¹¹ Álvaro Barba, az Egyetemi Diákszövetség (*Federación Estudiantil Universitaria* – FEU) elnöke közölte Príoval, hogy bár korábban sok dologban nem értettek egyet, a diákok készek a fegyveres ellenállásra. Arra kérte az elnököt, hogy küldjön fegyvereket az egyetemre. Prío erre ígéretet is tett, amit azonban nem tartott be.¹²

Batista a fegyveres összecsapás hírére újabb katonai egységeket küldött az elnöki palotához, amelyek immáron tankokkal érkeztek. Katonák jelentek meg a környező házak tetőin is. Már élesítették a fegyvereiket, amikor fehér zászlók jelentek meg az épület ablakaiban és a tetőn. Az elnöki palota ostroma elmaradt. Prío elnök azonban ekkor már nem volt az épületben. Miután tudatosult benne, hogy a palota épületében nincs mód az ellenállásra, a hozzá hűségesnek vélt katonai egységek pedig vidéken állomásoznak, reggel fél kilenckor Diego Vicente Tejera szenátorral és Sergio Megías parlamenti képviselővel egy civil autón távozott.¹³ Matanzas, Las Villas, Camagüey és Oriente tartományok katonai egységeit akarták mozgósítani. Először a Havannához legközelebbi városba, a száz kilométerre fekvő Matanzasba indultak. A miniszterelnök, a kormányzó Autentikus Párt (*Partido Revolucionario Cubano – Auténtico*, PRC-A) és egyben a szenátus elnöke, Manuel Antonio de Varona Loredó is csatlakozni akart hozzájuk. Végül abban állapodtak meg, hogy ő Prío elnök nevében eljárva Las Villas és Camagüey tartományokba megy. Senki sem tartóztatta fel őket. Azonban fél órával azelőtt, hogy az elnök megérkezett volna Matanzasba, az ott állomásozó, Márton Elena ezredes parancsnoksága alatt álló Plácido ezred szintén átállt a puccsistákhoz. Amikor ezzel szembesültek – ekkor már dél volt –, az Autentikus Párt egyik matanzasi irodájából még megkísérelték felvenni a kapcsolatot a Maceo ezreddel, ám már csak arról értesültek, hogy ez az egység is leváltotta a parancsnokát, és csatlakozott a puccsistákhoz. Ekkor feladták. Úgy döntöttek, hogy visszatérnek Havannába. „Katonák nélkül nem tudtam

10 Prío Socarrás, 1952.

11 Phillips, R. Hart: Batista in Power after Cuban Coup by the Military. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

12 Thomas, 2010. 496.

13 Rebel Discuss Motive. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

ellenállni, ahogyan erkölcs és a közvélemény [támogatása – K. L.] nélkül ők [Batista és hívei – K. L.] sem tudnak majd törvényesen kormányozni” – sommázta a történeteket a megbuktatott elnök.¹⁴ A bukott politikusok a mexikói nagykövetségre mentek, ahol már a kormány több tagja, többek között a külügy- és a belügyminiszter, Aureliano Sánchez Arango és Segundo Curti, továbbá mások is menedéket kértek. A kormány sorsa megpecsételődött. A városban közben Batista emberei úttorlaszokat emeltek. Az üzletek nem nyitottak ki, és a városi tömegközlekedés is többnyire leállt. A havannai rádióállomások hírek helyett zenét sugároztak, de volt olyan adó is, amely teljesen elnémult, mert rendőrök jelentek meg a stúdiójában.¹⁵

Az írott sajtótermékek közül a puccs napján egyedül az *Alerta* című lap jelent meg. Az utcákon gépfegyveres katonák járőröztek. Ellenállásra leginkább a szervezett munkásság és a havannai diákság részéről lehetett számítani, ezért katonai és rendőri egységek szállták meg a legnagyobb kubai szakszervezet, a Kubai Munkásszövetség (*Confederación de Trabajadores de Cuba* – CTC) központját, az épület körül több háztömbnyire elterelték a forgalmat, és a kereszteződésekbe géppuskás embereket állítottak. Lövések azonban itt sem dördültek, és a székházban dolgozók közül csak kevesen jelentek meg az épületben, akiket rövid kikérdezés után hazaküldtek.¹⁶ A Havannai Egyetemen elmaradtak az órák, a diákok az épület lépcsője előtti *Plaza Cadenason* gyülekeztek, ahol Batista-ellenes beszédek hangzottak el. Délre azonban az egyetemet is katonai és rendőri egységek vették körül.¹⁷ A fegyveres erők megszállták a kubai parlamentnek otthont adó Kapitóliumot és a havannai városházát is. Roberto Agramonte elnökjelöltet és José Pardo szenátorjelöltet rövid időre letartóztatták, de később szabadon engedték őket. Hasonló dolog történt Ramón Grau San Martín korábbi elnökkel is, akit vidéki birtokán vettek őrizetbe a haditengerészet katonái, ám Batista személyes parancsára végül elengedték.¹⁸

Délután egy órakor a *Radio Havannában* bejelentették, hogy győzött a puccs, és a rendőrség, a hadsereg és a haditengerészet az egész országban egyetért a kormányváltással, és már meg is alakult az új kormány. Batista gyors személycserével igyekezett biztosítani, hogy a fegyveres erők valóban támogassák őt. Leváltotta a hadsereg és a rendőrség összes tartományi vezetőjét. A hadsereg vezetését Batista régi szövetségese, Francisco J. Tabernilla tábornok vette át, a rendőrség élére pedig Rafael Salas Canizares ezredes került.¹⁹ Közzétették az új kormány első intézkedéseit is. Ezek elsősorban a hazai és külföldi közvélemény megnyugtatását szolgálták, hiszen az új kormánynak elemi érdeke volt, hogy a vitatott módszerekkel végrehajtott hatalomátvétel minél zökkenőmentesebb legyen. Megígérték, hogy tiszteletben tartják a szociális vívmányokat; az összes tartományi és települési vezető

14 Prío Socarrás, 1952.

15 *Behavior of the Cuban Radio Stations*, 1952.

16 U. S. Embassy Havana, 1952b.

17 Franqui, 1980. 43.

18 Rebel Discuss Motive. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

19 Phillips, R. Hart: Batista in Power after Cuban Coup by the Military. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

megtarthatja pozícióját;²⁰ a szakszervezeti vezetők is a helyükön maradhatnak, amennyiben betartják az érvényben lévő törvényeket; az új kormány tiszteletben tartja minden politikai párt vezetését; minden energiáját a közrend helyreállítására fordítja; valamint eleget fog tenni az ország ENSZ-szel szemben vállalt kötelezettségeinek, és be fogja tartani a nemzetközi jogszabályokat.²¹

Batista este tizenegy órakor szólalt meg először a puccs kezdete óta, amikor a Columbia támaszponton beszédet intézett az országhoz.²² Azzal vádolta Prío elnököt, hogy „gengszter lépésre” készült, és fel akarta függeszteni a júniusi választásokat, és április 15-től diktatúrát készült bevezetni. Kijelentette, hogy „a népe iránt érzett szeretet és a rend helyreállításának igénye” vezette a puccsra, és ígéretet tett a „gengszterizmus kisöprésére”. Ahogy fogalmazott, „senki sem vádolhatja azzal, hogy forradalmat szeretne vagy személyes ambíciója lenne a hatalomra”. A puccsban részt vevő tisztek előléptetése után most a sorállomány támogatásának biztosítása érdekében kijelentette, hogy egyik első intézkedésével a sorkatonák minimális illetményét száz dollárra, a rendőrökét százötven dollárra emeli. Elismételte, hogy a tőke és a munkaerő méltányos bánásmódban részesül majd, és Kuba minden nemzetközi kötelezettségének eleget fog tenni. Azt ígérte, hogy kormánya addig marad hatalmon, amíg helyre nem állítja „a közrendet és a kubaiak közötti szívélyességet”. Cinikusan kijelentette, hogy ő mindig is a legmélyebb tisztelettel viszonyult a fennálló rendhez, de azt nem nézhette tétlenül, hogy az ország „a legrosszabb és legfélelőtlenebb diktatúra irányába haladjon”. Leszögezte, hogy csak addig marad hatalmon, „amíg egy szabadon és kényszer nélkül választott kormány nem léphet a helyére”.

Batista korábbi karrierje és a puccshoz vezető tényezők

Rubén Fulgencio Batista y Zaldívar karrierje gyorsan ívelt felfelé. Az egyszerű családból származó, mulatt, spanyol, taíno és kínai felmenőkkel rendelkező katonatiszt 1921-ben, húszévesen lépett be a kubai hadseregbe közlegényként, tizenkét évvel később pedig már a hadsereg parancsnokaként az ország legfontosabb személyévé vált, aki elnökök sorsáról döntött. A fordulat 1933-ban következett be. Gerardo Machado diktatúrájának végnapjaiban, 1933. szeptember 4–5-én élére állt az „ör-mesterek lázadása” néven elhíresült katonai felkelésnek, amikor a fiatal sorkatonák fellázadtak a hadsereg korrupt és kiváltságokat élvező hivatásos vezető tisztjei ellen. Batistának nagy szerepe volt a sorkatonák hírnevének javításában és abban, hogy az a közmegegyezés, ami a diktatúra kiszolgálójaként a hadsereget övezte, immáron csak a privilegizált helyzetben lévő vezető tiszteket övezze. A felkelés sikeres volt, Machado végleg megbukott, Batista pedig egy csapásra ismert és népszerű lett. A felkelést követően ezredessé léptették elő, és ő lett a kubai hadsereg parancsnoka.

20 Kivéve Havanna főpolgármesteri címét.

21 Celebra Consejo de Ministros el nuevo Gobierno. Tomó los primeros acuerdos ejecutivos. In: *Diario de la Marina*, 1952. március 11. 1.

22 A beszéd teljes szövegét másnap közölte a *Diario de la Marina*.

A következő hét év zűrzavarosan telt, kormányok jöttek-mentek.²³ Egyetlen személy volt állandó ezekben az években: Batista. A valódi hatalom az ő kezében volt, Kuba szürke eminenciásává, amolyan „királycsinálóvá” vált. Befolyását nem kis részben annak köszönhette még az 1950-es években is, hogy *septembrista*²⁴ tisztjei a végsőig lojálisak maradtak hozzá. Hosszas előkészítés után, 1940-ben azonban úgy döntött, hogy kilép a színpalak mögül, és a Demokratikus Szocialista Koalíció (*Coalición Socialista Democrática* – CSD) színeiben – többek között a kommuniszták támogatásával – indul az elnökválasztáson, amit meg is nyert. Katonai múltja ellenére az államfői poszton igyekezett polgári elnökként viselkedni, és régi szövetségeseinek nagy csalódására megvonta a hadsereg számos privilégiumát,²⁵ és más szempontból is demokrata módjára kormányzott, például megerősítette a szakszervezeti jogokat és szociális programokat finanszírozott.²⁶

Háborús elnök volt, mivel Kuba az antifasiszta koalíció tagjaként és az Egyesült Államok szövetségeseiként két nappal a Pearl Harbor-i támadás után hadat üzent Japánnak, később pedig Németországnak és Olaszországnak is.²⁷ A háború azonban gazdaságilag ellentmondásos helyzetet teremtett Kubában. Egyrészt az Európával való kereskedés visszaesett, másrészt az Egyesült Államok részéről megnőtt a kereslet a kubai termékek iránt. Összességében Batista első elnöki ciklusa mégis sikeresnek volt mondható, és meglehetősen népszerűséggel távozott az ország éléről. A francia *Le Monde* újságírója, Claude Julien így vélekedett erről később: „Ha Batista politikai pályafutása itt megáll, a kubaiak rokonszenvvel őrizték volna meg elnöksége emlékét.”²⁸

Mindazonáltal Batista egyszer már puccsal került hatalomra, és 1944-ben is tartani lehetett attól, hogy alkotmányserő módon²⁹ újra indulni akar a választásokon. Az Egyesült Államok kormánya is számolt ezzel a lehetőséggel, Roosevelt elnök azonban nem szerette volna, hogy miközben az Egyesült Államok a demokráciáért harcol Európában, a szomszédos Kubában diktatúra bontakozzon ki. Azt is el akarta kerülni, hogy az 1940. évi alkotmány védelmében a kubai nép a második világháború közepén fellázadjon az esetleg törvénytelenül hatalmon maradó Batista ellen. Roosevelt ezért személyesen kérte Batistától, hogy az alkotmány tiltásának megfelelően ne induljon újra az 1944. június 1-jei választásokon. Batista ennek eleget tett, sőt egy váratlan fordulattal a kubai történelem legdemokratikusabb választását rendezte meg, amit jelöltje, Carlos Saladrigas el is vezett az Autentikus Párt jelöltjével, Ramón Grau San Martínnal szemben.

23 Volt közöttük olyan is, amelyik egészen rövid ideig állt fent, mint például az 1952. évi választásokon is indulni készülő Carlos Heviaé, aki 1934 januárjában mindössze hetvenkét óráig volt elnök.

24 Az 1933. szeptemberi lázadás résztvevői.

25 Bethell, 1993. 78.

26 Gott, 2004. 144.

27 Az országnak főleg a tengeralattjáró-háborúban, illetve a szabotázsakciókban és a kémelhárításban volt szerepe. A tengelyhatalmakkal szövetséges Magyarország ekkor szakította meg a diplomáciai kapcsolatát Kubával. Lásd: Horváth, 2018. 52–53.

28 Harmat, 1962. 14.

29 Az 1940. évi kubai alkotmány szerint egy négyéves elnöki ciklus betöltése után nyolc évig nem lehet újra indulni az államfői posztért.

Az Autentikus Párt kormányzásához a lakosság nagy reményeket fűzött. Úgy tűnt, hogy visszaszorulhat a hadsereg szerepe a kubai közéletben, sikerülhet visszaszorítani a korrupciót, valamint tisztességesebb és méltányosabb politikai viszonyok alakulhatnak ki. A nagy reményeket gyors kiábrándulás követte. A Grau-kormány ahelyett, hogy a közjó előmozdításán kezdett volna dolgozni, kliensrendszert hozott létre, amelyet átjárt a korrupció, és a fő cél az egyéni haszonszerzés lett. Tisztogatásokat is végrehajtott a közalkalmazottak körében, és ami témánk szempontjából fontosabb, a hadsereg felső vezetésében is, ahonnan Batistához hű embereket távolított el. Támogatói körében azzal is csalódást keltett, hogy fennem hirdetett kommunistaellenessége – ami miatt pedig sok konzervatív 1944-ben inkább rá szavazott, mintsem Batista kommunisták által is támogatott jelöltjére – ellenére elnöksége utolsó évéig nem nyúlt hozzá a kommunisták uralta kubai szakszervezetekhez. A korrupció mellett a *pistolismo*, vagyis a politikai gengszterizmus volt a másik tényező, ami súlyosan aláásta a Grau-kormányba és általában az autentikusokba vetett bizalmat.

A bizalomvesztésért az olyan, eredetileg az egyetemi diáksághoz köthető csoportok, később félkatonai szervezetek voltak a felelősek, amelyeket az Autentikus Párt még Machado bukása után a Batista ellenőrzése alá került hadsereg ellensúlyozására hozott létre. Mind Grau San Martín, mind pedig Prío autentikus kormányai nagyban támaszkodtak ezekre az erőszakos csoportokra, amelyeket hűségükért jól fizető állami állásokkal jutalmaztak. Egyetlen esetet emelnék ki, ami jól szemlélteti a kialakult viszonyokat. A Grau-kormány egyik minisztere olyan nyíltan korrupt volt, hogy a kongresszus be akarta idézni, hogy adjon számot a vagyonosodásáról. A meghallgatás napján azonban egy elhaladó autóból gépfegyverrel rálőttek a Kapitólium épületére. A kongresszus ülését felfüggesztették, és később már nem sikerült elegendő szavazatot összeszedni egy újabb meghallgatás kitűzéséhez.³⁰ A csalódottság nemcsak a lakosság körében volt érezhető, hanem az Autentikus Párton belül is. Ezért a párt szakadár politikusai 1947-ben a karizmatikus és szenvedélyes Eduardo „Eddy” Chibás vezetésével megalapították az Ortodox Pártot (*Partido del Pueblo Cubano – Ortodoxos*, PPC-O), amely erőteljes korrupcióellenes programmal lépett fel a kormánnyal szemben. A szerényebb anyagi források, a gyengébb szervezettség és a szövetségkötési hajlandóság hiánya miatt azonban nem tudták megnyerni az 1948. évi választásokat, amelyen újfent az Autentikus Párt jelöltje, a Grau-kormányban munkaügyi miniszteri és miniszterelnöki posztot is betöltő Carlos Prío Socarrás szerezte meg az államfői posztot.

Elődjéhez hasonlóan Prío nagy reményeket keltett mind a hazai, mind pedig a nemzetközi közvélemény szemében. A kubai gazdaságban még tartott a háborús fellendülés, az Egyesült Államok pedig készséges szövetségesre talált Prióban az egyre élesedő hidegháborúban. Kommunistaellenessége valószínűleg a megválasztásához is nagyban hozzájárult, mivel a Grau-kormány munkaügyi minisztereként az ő irányítása alatt szorították vissza a kommunistákat a szakszervezetekben.³¹

30 Bonsal, 1971. 284.

31 Uo. 285.

A politikai élet megtisztulása azonban megint elmaradt. Folytatódott, sőt fokozódott a korrupció és a gengsztermódszerekkel operáló politika. A lakosság kiábrándulása gyorsan érezhetővé vált. 1950-ben a félidős választásokon az Autentikus Párt érzékeny veszteségeket szenvedett, és előretört a kormányt szüntelenül támadó Chibás Ortodox Pártja.

Batista is újra megjelent a politika porondján. Elnöksége lejártával 1944-ben visszavonult a kubai politikától, az Egyesült Államokba költözött, és többnyire a Daytona Beachen lévő birtokán és New Yorkban töltötte a következő négy évet. 1948-ban azonban elindult Las Villas tartomány szenátori posztjéért, és távollétében meg is választották. Ezt követően tért vissza a szigetországba, ahol egy évvel később, 1949-ben megalapította az Egyesült Akciópártot (*Partido de Acción Unitaria*, PAU), amely legfőképp arra volt hivatott, hogy hivatalos szervezetként az ő további politikai karrierjét egyengesse. A következő választásokat 1952. június 1-jén tartották volna, a győztes jelölt beiktatására pedig október 10-én került volna sor. A választásokig hátralévő időben azonban egy nagy horderejű esemény történt, ami nagyban hozzájárult a Prió-kormány maradék reputációjának megsemmisüléséhez. Chibás nyilvánosan megvádolta Aureliano Sánchez Arango oktatási minisztert, hogy az államkasszából elsikkasztott pénzekből vett magának egy birtokot Guatemalában, ám ezt dokumentumokkal nem tudta bizonyítani. Miután ez két hónap elteltével sem sikerült neki, és már-már a szavahihetősége forgott kockán, 1951. augusztus 5-én egy élő rádióműsor közben hasba lőtte magát, és tizenegy nappal később, augusztus 16-án meghalt.³²

Az ország megdőbbsen. Chibást háromszázezer (!) ember kísérte utolsó útjára a havannai Kolumbusz temetőbe,³³ és egymást érték a tüntetések, sztrájkok és zavargások. Priót teljesen összezavarta politikai riválisának ily módon bekövetkezett halála, először lemondással fenyegetőzött, aztán kemény fellépést ígért a zavargásokban részt vevőkkel szemben, majd pedig visszakozott. A maradék hitelét is elvesztette. A karizmatikus, országos népszerűségnek örvendő, a következő elnökválasztás egyértelmű esélyesének számító Chibás pótolhatatlan űrt hagyott maga után az Ortodox Pártban, amelynek vezetése érthető módon igyekezett minél jobban összekapcsolni a pártot Chibás személyével és szellemiségével. A párt új elnökjelöltje Roberto Agramonte ügyvéd, Chibás unokatestvére lett, aki azt ígérte, hogy „neki [Chibásnak – K. L.] fogja ajánlani a júniusban megszerzendő hatalmat”.³⁴

Agramontéból hiányzott Chibás karizmája, az Ortodox Párt jelöltjeként azonban ő számított esélyesnek az 1952. júniusi választásokon, mivel a lakosság nagy része megújulást, lendületet és hozzáértést várt az energikus ortodoxoktól. A kormánypárt az 1930-as évek Machado-ellenes küzdelmeinek fontos alakját, Carlos Heviát, a korábban már több politikai tisztséget betöltő ügyvédet indította,

32 Egyes vélekedések szerint nem akart öngyilkos lenni, csak a hitelességét kívánta ily módon helyreállítani, ahogyan 1939-ben egyszer már ugyanilyen módon tett szert országos tekintélyre. Akkor túlélte a „mutatványt”. A végzetes lövés – bár úgy tervezte – egyébként nem hallatszott a műsorban, mivel túllépte a neki járó műsoridőt, így a fegyver eldördülésének pillanatában már reklám volt adásban.

33 Ameringer, 2000. 155.

34 Argote-Freyre, 2001. 81.

aki becsületes ember hírében állt, és erre nagy szüksége is volt a megtépzott reputációjú Autentikus Pártnak. A harmadik jelölt a PAU képviselőjében maga Batista volt.³⁵ Az ekkoriban Népi Szocialista Párt (*Partido Socialista Popular* – PSP) nevet viselő kommunista párt összellenzéki koalíciót javasolt, ám mivel sem Batista, sem pedig az Ortodox Párt nem akart összefogni vele, végül nem indított jelöltet, támogatóit pedig arra biztatta, hogy szavazzanak az Ortodox Pártra, amelyből Chibás halálával kiesett a legerőteljesebben kommunistaellenes személy. A felmérések Agramonte fölényes győzelmét jósolták, Batistát pedig jócskán lemaradva csak a harmadik helyre tették.³⁶

Batista már korábban is sejtette, hogy egyedül nem lesz esélye nyerni, ezért 1951 februárjában szövetséget kötött a Kubai Nemzeti Párttal (*Partido Nacional Cubano* – PNC), ám ez a szövetség még egy évig sem tartott ki, decemberre szétesett, mert az Autentikus Párt ráígért Batistára. Ezzel gyakorlatilag megszűnt annak az esélye, hogy Batista demokratikus úton visszatérhet a hatalomba. A hadseregben felerősödtek a félelmek, hogy ha nem Batista nyeri meg a választásokat, a Batista-párti felső vezetés visszaszorítása – ami már az előző két kormányzat alatt elkezdődött – véglegessé válik. Másrészt voltak olyanok is, akik őszintén hittek abban, hogy Kubát meg kell menteni azoktól a korrupt politikusoktól, akikben – teljes joggal – nem bíztak. Összeesküvés kezdett körvonalazódni, amelyben elsősorban a hadsereg kapitányai és hadnagyai vettek részt, akik a kormányváltástól az előléptetésüket várták. Korábban Ramón Barquín ezredest tartották ideális jelöltnek egy majdani katonai junta vezetésére, ám kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy képes lenne-e olyan jól kezelni a közvélemény reakcióját, mint a többé-kevésbé pozitív politikai múlttal rendelkező és nemzetközi szinten is ismert Batista.³⁷

Érdekes helyzet állt elő, mivel Batistának mérlegelnie kellett azt, hogy ha csatlakozik az összeesküvéshez, akkor éppen azt az alkotmányt rúgja fel, amelyet tizenkét évvel korábbi elnöksége idején ő maga iktatott be. Végül mégis beadta a derekát. Ahogyan a puccs napján, úgy későbbi visszaemlékezésében is azzal indokolta: azt az információt kapta, hogy Prío a választások eltörlésével akar hatalmon maradni. Azt állította, hogy 1952. február elején katonatisztek egy csoportjának képviselője arról tájékoztatta, hogy Prío a Columbia támaszponton találkozott a hadsereg főparancsnokával és más tisztekkel, hogy megtervezzék a júniusi választások szabotálását, mondván, ha Batista nyer, akkor „polgárháború lesz”, ha pedig az ortodoxok győznek, akkor „a fanatikusok lerombolják a kubai intézményeket és a fennálló rendet”. Batista tényként jelentette ki, hogy ezen a találkozón megállapodás is született arról, hogy amennyiben még április végén sem tűnik úgy, hogy Prío jelöltje győzhet, a hadsereg puccsot hajt végre, és törli a választásokat. Ezenkívül

35 Bár nem elnökjelölt volt, meg kell említenünk Kuba későbbi történelme szempontjából egy mindenkinél fontosabb személyt, akinek éppen kibontakozó politikai karrierjét hiúsította meg a választások elmaradása. Egy fiatal ügyvéd, bizonyos Fidel Castro Ruz három szegények lakta havannai kerület támogatásával indult volna egy alsóházi képviselői helyért az Ortodox Párt színeiben.

36 1951 decemberében az állás a következő volt: Agramonte 29,29, Hevia 17,53, Batista 14,21 százalék. Forrás: *Bohemia*, 1951. december 16. 127.

37 Thomas, 2010. 493.

azt állította, hogy pártjának több vezető beosztású tagja is arról számolt be neki, hogy Prío az ő elnökjelöltjének támogatására akarta őket rávenni. Anselmo Alliegro, a PAU Oriente tartománybeli elnökének esetét idézte részletesen, akinek Prío állítólag személyesen fejtette ki, hogy az ortodoxok politikai leszámolásra készülnek, és mivel szerinte Batistának nincs esélye nyerni, ez csak úgy kerülhető el, ha a PAU politikusai is Hevia mögé sorakoznak fel. „Ha Hevia ezzel a többlétszámú támogatással sem nyer, akkor nincs más választásom, mint megpróbálkozni egy puccsal” – idézte Priót Alliegro Batistának.³⁸

Bár ezen beszámoló hitelessége kérdéses,³⁹ jó ürügyet szolgáltathattak Batistának, hogy csatlakozzon az összeesküvéshez, ráadásul „a nemzet megmentőjének” szerepében tetszelegve.⁴⁰ Azt is mérlegelhette, hogy ha ily módon visszahelyezi magát a hatalomba, akkor még időben – 51 éves volt ekkor – új lendületet kaphat a politikai pályafutása, ha viszont nagy különbséggel elveszíti a választásokat, az könnyen karrierje végét jelentheti. Döntését nyilvánvalóan megkönnyítette az Autentikus Párt népszerűtlensége, illetve az a tény, hogy egy radikális új politikai erő – az Ortodox Párt – esetleges győzelme valóban olyan bizonytalan helyzetet eredményezhetne, ami helyett például a gazdaság szereplői is szívesebben választanák őt, még ha ilyen kétes módon is kerül hatalomra. Ezenkívül Prío határozatlansága és gyengekezűsége miatt bízhatott abban – mint utólag kiderült, joggal –, hogy pontos szervezéssel jó eséllyel elkerülhető lesz a vérontás. Ahogy a puccs után született amerikai diplomáciai dokumentumokból kiderül, arra is számított, hogy az Egyesült Államoknak sem lesz ellene kifogása. Bár ez utóbbiban némileg tévedett, valójában nem kockáztatott sokat. Élére állt tehát a szervezkedésnek, amelyhez már a Grau-kormány által menesztett *septembrista* katonatisztek is csatlakoztak. 1952. március 8-ra végső formát öltött az összeesküvés. Március 9-én még részt vett egy kampányrendezvényen Matanzasban. Semmi előjele nem volt a másnapi drámai eseményeknek. Éjjel azonban Kuquine nevű birtokáról elindultak azok a bizonyos autók.

38 Batista, 1962. 235–237.

39 Hugh Thomas szerint Batista tényleg kaphatott ilyen információkat, ám úgy véli, ha Prío mondott is ilyet egy feszült pillanatában, azt nem gondolhatta komolyan, nem mert volna ilyen nyíltan alkotmányellenes eszközökhöz folyamodni. Ezzel inkább ürügyet akarhattak szolgáltatni Batistának az összeesküvéshez való csatlakozáshoz.

40 Érdekeséggéppen megemlíteném, hogy Brian Latell egykori CIA-elemző könyvében (magyarul Latell, 2008) egy meghökkentő elméletéről ír a puccsal kapcsolatban. Azt állítja, hogy Batista ismerte Ángel Castrót, Fidel Castro apját, és az ismeretségre való tekintettel 1951-ben Batista a birtokán találkozott is Fidel Castroval, aki állítása szerint puccsra akarta rávenni Batistát. Latell egy interjúra hivatkozik, amit Fidel Castro egykori sógora, Rafael Díaz-Balart adott sok évvel később Georgie Anne Geyernek (Geyer, 1991), akinek azt mondta, hogy ő szervezte a találkozót Batistával, és állítása szerint jelen is volt a Batista házi könyvtárában történt találkozáson. Mivel más forrás nem áll rendelkezésre erről a találkozásról, és a munkák, amelyekben ezt az interjút idézik, meglehetősen tendenciózusak, valamint figyelembe véve azt a tényt, hogy Rafael Díaz-Balart a családdal szembeni ellenséges érzelmek miatt nem tekinthető a legmegbízhatóbb forrásnak, érdemes ezt a történetet fenntartásokkal kezelni.

Politikai átrendeződés

A puccs tehát zökkenőmentesen zajlott le. Batista a fegyveres erők támogatásával lendületesen nekiállt a „rendszer-váltásnak”. Az 1952. március 10-i (március 11-én reggel megjelent) Hivatalos Közlönyben kiadott egy proklamációt, amit már miniszterelnökként írt alá. Ebben részletekkel szolgált az új status quóról, és több olyan intézkedést jelentett be, amelyek meghatározták a következő időszak politikai viszonyait. A kezdeményezés felelősségét áthárítva azt írta, hogy a puccsot végrehajtó fiatal tisztekből álló „forradalmi junta” döntött úgy, hogy államfőként közvetlenül neki kell gyakorolnia mind a végrehajtó, mind pedig a törvényhozó hatalmat, ami azt jelenti, hogy megszűnik a kormány és a parlament minden funkciója. Szerényen hozzátette, hogy ő ezt a javaslatot el is fogadta.

A dokumentum nem jelölt ki konkrét időkorlátot arra nézve, hogy meddig fogja ily módon egy személyben gyakorolni a végrehajtó hatalmat. Ehelyett úgy fogalmazott, hogy ez addig fog tartani, amíg az „elengedhetetlen a béke, a rend és a közbizalom helyreállításához, és amikor ezek megtörténnek, akkor átadom a hatalmat azoknak a tisztviselőknek, akiket a nép választ meg”.

A proklamációból az is kiderült, hogy 1. a kongresszust és a képviselők hivatalát felfüggesztik, de tagjai továbbra is kapják a tiszteletdíjukat, „amíg a körülmények mást nem indokolnak”. Ez idő alatt a törvényhozó hatalmat a minisztertanács fogja gyakorolni, amelynek névsorát közölte is a dokumentum. A kongresszus tagjainak mentelmi jogát szintén felfüggesztik. 2. A bíróságok továbbra is a kormány teljes támogatásával működnek tovább. 3. Életbe lép az alkotmányos garanciákat és a sztrájkjogot negyvenöt napra felfüggesztő közrendről szóló törvény. 4. A közbeszerzéssel folyamatban lévő állami beruházások folytatódnak. 5. A kormány eleget fog tenni minden egyezménynek és nemzetközi megállapodásnak, legyenek azok két- vagy többoldalúak, vagy következzenek az ENSZ döntéseiből, illetve azoknak a hazai vállalatoknak is, amelyek megfelelnek az alkotmánynak vagy a törvényekből következnek.⁴¹ 6. Az alkotmány és a törvények addig hatályban maradnak, amíg nem kerülnek összeütközésbe a most létrehozott rendszerrel, és úgy módosulnak, ahogy a közigények megkövetelik, és ahogy a minisztertanács jóváhagyja.

Bejelentették az új kormány névsorát is. Ebben Batistához közel álló személyek kaptak helyet, név szerint a következők: Emeterio Santovenia államminiszter, Miguel Ángel de la Campa külügy-, Miguel Ángel Céspedes Casado igazságügy-, Ramón O. Hermida belügy-, Justo García Rayneri pénzügy-, José A. Mendigutia állami beruházásokért felelős, Alfredo Jacomino López mezőgazdasági, Carlos de la Torre kereskedelmi, Pablo Carrera Justiz kommunikációért felelős, Jesús Portocarrero munkaügyi, Andrés Rivero Agüero oktatásügyi, Enrique Saladrígas y Zayas egészségügyi, Nicolás Pérez Hernández védelmi, Andrés Dominguez y Morales

41 Ezt a megfogalmazást használták az amerikai nagykövetségnek eljuttatott jegyzékben is, amelyben bejelentették az új kormány megalakulását.

del Castillo kabinetminiszter, illetve María Gómez Carbonell, Santiago Álvarez, Julia Consuegra, Ernesto de la Fé és Justo Salas tárca nélküli miniszterek.⁴²

Batista március 12-én, két nappal a puccs után jelent meg először a nyilvánosság előtt. A Columbia támaszpontról érkezett az elnöki palotához, hogy elfoglalja az államfői hivatalt. Az épületnél tömeg gyűlt össze. Érkezése visszavonták a palota körül a puccs napja óta állomásozó tankokat, az égen viszont továbbra is katonai repülőgépek járőröztek, és gépfegyveres katonák biztosították a környéket. Batista támogatóival együtt motoros felvezetéssel érkezett. Magabiztosság sugárzott róla, és katonai egyenruha helyett fehér öltönyt viselt. Mosolyogva integetett az embereknek. Az elnöki palotában támogatói várták. Beszédét, amit a híradások szerint harsogó, de fáradt hangon adott elő, közvetítette a rádió, és hangszórókon keresztül az épületnél összegyűlt emberek is hallhatták. Megint a puccs szükségességét bizonygatta, és kijelentette: hazafias kötelességből tette, hogy megmentse az országot a káosztól és a diktatúrától, amibe szerinte Prío elnök taszította volna az országot. „Azért vagyok itt újra, hogy megállítsam azt az anarchia- és káosz-hullámot, amely végigsöpört az országon. Az emberek támogatják a szabadságra és Kuba fejlődésére irányuló lépéseimet” – mondta. Miután megemlítette, hogy az egyetlen vérontást Prío palotaőrei követték el, kijelentette, hogy a puccs ugyanolyan békésen zajlott le, ahogyan 1933-ban. „Az én végzetem az, hogy vérontás nélküli forradalmakat hajtsak végre” – fogalmazott. Biztosította az embereket, hogy senkit sem fognak üldözni, a dolgozó emberek a legtisztességesebb elbánásban fognak részesülni, és amint lehet, elnökválasztásokat fognak tartani. Este megtartották az első kormányülést, amelyet Batista mint miniszterelnök vezetett. A hivatalos közlemény szerint gazdasági kérdésekről esett szó, például a szarvasmarhatenyésztőknek adandó állami támogatásról. Ezenkívül döntöttek arról is, hogy az alkotmányos garanciák felfüggesztése ellenére engedélyezik a lakosságnak a karneváli ünnepek és más, szórakozást szolgáló nyilvános rendezvények folytatását, valamint elfogadták „a gengszterizmus felszámolására irányuló politikát”.⁴³

A megbuktatott kormány tagjai és támogatóik a puccs hírére azonnal menekülni kezdtek az országból, többnyire az Egyesült Államokba. Bizonytalanság uralkodott Batista szándékait illetően, a politikusok és a fegyveres erők korábbi vezetői az életüket, testi épségüket és szabadságukat féltették. Utólag talán kijelenthető, hogy alaptalan volt a félelmük, mivel Batista a minél feltűnésmentesebb átmenetben volt érdekelt, és a fegyveres erők szilárd támogatását maga mögött tudva nem volt szüksége arra, hogy látványos leszámolásokat rendezzen. A megbuktatott Prío elnök, miután a puccs napján Mexikó kubai nagykövetségére menekült, március 13-án délelőtt fél tízkor családjával és néhány közeli munkatársával, például Segundo Curti egykori belügy- és Aureliano Sánchez Arango külügyminiszterrel együtt repülőgépen Mexikó felé elhagyta az országot. Batista vélhetően szándékosan nem akadályozta meg Prío távozását, jobban mutatott egy elmenekülő, de nem

42 Despueto el Presidente Carlos Prío y su Gobierno por un golpe. In: *Diario de la Marina*, 1952. március 11. 2.

43 Batista in Havana to Assume Office. Makes Triumphant Entry – Urges Cooperation in Radio Speech and Warns Foes. In: *The New York Times*, 1952. március 13. 13.

bántott elnök, mint ha börtönbe záratta vagy megölette volna. Nem is volt oka rá, Prío nem jelentett fenyegetést számára. Bár Mexikóvárosba érkezve egy sajtótájékoztatón még azt mondta, hogy latin-amerikai körútra készül, majd mihamarabb vissza akar térni Kubába, hogy szembeszálljon a puccsista kormánnyal, erre végül nem került sor. Március 16-án Latin-Amerika helyett Miami felé vette az irányt, ahová felesége és két kislánya március 25-én követte. Az ő fogadásukkor amerikai újságíróknak azt nyilatkozta, hogy nem tervez emigráns kormányt alakítani.⁴⁴

A vezető politikusok mellett a fegyveres erők egyes Prío-párti főtisztjei is az Egyesült Államokba menekültek. Köztük volt a puccs kezdetén leváltott három tábornok – Ruperto Cabrera, Otalio Soca Llanes, Quirino Uría López – is, akik családtagjaik és munkatársaik körében a kubai hadsereg repülőgépén még az államcsíny napján elhagyták az országot.⁴⁵ Kuba a puccsig menedék volt több olyan latin-amerikai politikus számára, aki száműzetését töltötte a szigetországban. A katonai hatalomátvétel idején Kubában tartózkodott Rómulo Gallegos korábbi venezuelai elnök, aki Guatemala havannai nagykövetségén kért menedékjogot, majd Mexikóba távozott. Rómulo Betancourt egykori venezuelai elnök is Kubában volt, ahonnan először az Egyesült Államokba, majd Costa Ricába ment. A neves dominikai ellenzéki és későbbi elnök, Juan Bosch ugyancsak a kubai fővárosban élt a puccs idején, ő szintén a guatemalai nagykövetségre menekült.⁴⁶

Március 17-én a Prío-kormányban alelnöki posztot betöltő Guillermo Alonso Pujol formálisan is lemondott a posztjáról, mondván, hogy nem akar akadálya lenni a kialakult helyzet alkotmányos megoldásának, noha „nem optimista ezzel kapcsolatban”.⁴⁷ Március 21-én a katonai hírszerzés őrizetbe vette a Prío-kormány egykori tárca nélküli miniszterét, Juan Antonio Padillát,⁴⁸ március 27-én pedig a Miami-ból hajóval hazaérkezett Rubén de León korábbi védelmi minisztert,⁴⁹ ám kihallgatás után mindkettejüket szabadon engedték. Komolyabb atrocitások senkit sem értek. A nagykövetségi posztokon is gyorsan lecserélődtek a diplomaták. A bukott kormány kinevezettjei többnyire önként távoztak. Már a puccs másnapján, március 11-én lemondott tisztségéről Luis Machado, Kuba Egyesült Államokban akkreditált nagykövete, akit bár Miguel Ángel de la Campa külügyminiszter marasztalt, ő mégis inkább a távozást választotta. Konkrét indoklást nem adott a döntésére.⁵⁰ Március 12-én távozott posztjáról Ernesto Dihigo, Kuba ENSZ-nagykövete is. Elhatározását – amit levélben közölt az új kormánnyal – azzal indokolta, hogy a puccs óta semmilyen tájékoztatást nem kapott Havannából, emiatt szerinte ez „nyilvánvaló lépés” a részéről.⁵¹

44 A Happy Reunion in Miami. In: *The New York Times*, 1952. március 26. 5.

45 Three Generals Flee to U. S. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

46 U. S. Embassy Havana, 1952f.

47 Renunció a su cargo de Segundo Magistrado de la República el doctor Guillermo Alonso Pujol. In: *Diario de la Marina*, 1952. március 18. 1.

48 Cuban Ex-Official Questioned. In: *The New York Times*, 1952. március 22. 4.

49 Cubans Hold Prío Aide. In: *The New York Times*, 1952. március 28. 5.

50 Machado to Quit as Cuba's Envoy. Ambassador to U. S. Declines Bid to Serve New Regime – He Plans to Go Home. In: *The New York Times*, 1952. március 12. 15.

51 Cuban Aide at U. N. Quits. In: *The New York Times*, 1952. március 23. 13.

Hazai reakció

Havannában és a többi nagyvárosban, így Camagüeyben és Santiago de Cubában is teljes volt a nyugalom a puccs napján. A lakosság nem vonult az utcákra, nem törtek ki tüntetések, zavargások. Az emberek kiábrándultak az Autentikus Párt kétciklusnyi kormányzásából, és mivel ez az időszak volt a demokrácia időszaka Kubában, ily módon talán magából a demokráciából is. Batista előző elnökségének viszonylagos pozitív emléke, valamint az autentikus időszak valóban mély korrupciója és erőszakos közéleté elfogadhatóvá tette a hatalomátvételt. Nem volt meglepő tehát az apátia, amivel a puccsot fogadták. Felmerülhet azonban a kérdés, hogy miért nem küzdöttek az államcsíny ellen az ország szervezett csoportjai. A következőkben az Autentikus és az Ortodox Párt, a Kubai Munkásszövetség, az egyetemi diákság, valamint a gazdasági élet szereplőinek reakcióit vizsgálom meg.

A puccs idején az Autentikus Párt volt Kuba legnagyobb és legjobban szervezett pártja, amelyet azonban az előző két kormányzati ciklusban számos botrány megtépzott. Elnöke, a szenátus elnöki tisztét is betöltő Manuel Antonio de Varona Loredo először három nappal a puccs után, 1952. március 13-án szólalt meg. Bejelentette, hogy a kongresszusban és a pártjában is gyűlést szervez, hogy megvitassák a „törvénytelen helyzetet”. Másnap, március 14-én az Autentikus Párt felszólította tagjait, szövetségeseit és szimpatizánsait, hogy határozottan lépjenek fel az alkotmány védelmében, és álljanak ellen a „trónbitorló” Batistának. Március 17-én Varona és az alsóház elnöke, Lincoln Rodón Álvarez vezetésével kongresszusi képviselők egy csoportja megkísérelt bejutni a Kapitóliumba, hogy parlamenti ülést tartson, ám az épületet őrző katonák megakadályozták azt. Lövések is dördültek, de nem sérült meg senki. Katonák kutatták át a környező házak tetőit, mert úgy vélték, hogy onnan lőtt valaki rájuk. A rádióban viszont olyan hírek jelentek meg, hogy a képviselők érkezésekor az egyik katona idegességében kezdett tüzelni, a többiek pedig követték a példáját. Ernesto de la Fé propagandafőnök kiadott egy közleményt, hogy amíg az alkotmányos garanciák fel vannak függesztve, addig nem lehet nyilvános összejöveteleket tartani.⁵²

A képviselők nyilatkozatban ítélték el az alkotmányos rend erőszakos megtörését és azt, hogy erővel akadályozták meg a kongresszus összeülését. Ugyanakkor nem voltak könnyű helyzetben. Varona magyarázkodni próbált a kudarcos autentikus kormányzás miatt, és úgy fogalmazott, hogy a pártnak tulajdonított múltbeli bűnök egyéni tettek voltak, és azokért nem hibáztatható a párt, amely „sok jót tett az emberekért”.⁵³ Mindazonáltal az autentikus politikusok tisztában voltak vele, hogy elvesztették az emberek bizalmát, így politikai karrierjük valószínűleg a puccs nélkül is véget ért volna. Ez lehetett az oka annak is, hogy Prío ígéretét megszegve nem fegyverezte fel az egyetemi diákságot, tudta ugyanis, hogy ha harcolnának is az egyetemisták, akkor sem érte vagy a pártjáért tennék. Az Autentikus Párt számára nem volt visszaút.

52 Phillips, R. Hart: U. S. Role in Coup Suspected in Cuba. In: *The New York Times*, 1952. március 16. 10.

53 Ameringer, 1985. 327–351.

Az Ortodox Párt volt a puccs legnagyobb vesztese. Szinte biztosan megnyerte volna a júniusi választásokat, és jó kormányzással akár tartósan is magához ragadhatta volna a hatalmat. A párt politikusai március 11-én, a puccs másnapján kiadtak egy sajtóközleményt, amelyben kijelentették, hogy „az okok, amelyek Batista és társai puccsát kiváltották, nem igazolhatják a puccsot”. Azt is írták, hogy Batista nem volt népszerűbb az Autentikus Párt jelöltjénél, így egyetlen célja a puccsal az ortodox győzelem megakadályozása lehetett, amiben volt is igazság. Hozzá tették, hogy Batista múltját az erőszak határozta meg, így nem lehet tőle azt várni, hogy épp ő vet majd véget az erőszakos viszonyoknak. Kijelentették, hogy nem tartják valószínűnek, hogy Prío puccsra készült volna, ha pedig mégis, akkor az sem jogosítja fel Batistát, hogy ugyanezt tegye, akit szerintük „a hatalom és a vagyon iránti gyógyíthatatlan vágya” motivált. Végül pedig azt ígérték, hogy minden célravezető eszközzel küzdeni fognak az illegális hatalomátvétel ellen.⁵⁴ Március 24-én beadvánnyal fordultak az alkotmánybírósághoz, hogy az semmisítse meg a „jelenlegi forradalmi kormány” intézkedéseit, és a puccsot elítélő szórólapokat osztogattak.⁵⁵ Ennél többre azonban nem voltak képesek. A pártot jelentősen meggyengítette Chibás elvesztése, akinek halálával megszűnt az a tényező, amely össze tudott fogni egy széthúzó politikai tábor.

A puccsra leggyorsabban a jól szervezett szakszervezetek reagáltak. A Havannától tizenöt kilométerre lévő Rancho-Boyerós Nemzetközi Repülőtér (a mai José Martí Nemzetközi Repülőtér) dolgozói a híreket hallva a puccs napján sztrájkba kezdtek, amivel megbénították a külföldi és a belföldi légi közlekedést. Válaszul a hadsereg azonnal megszállta a repülőtér.⁵⁶ Ez nem egyéni akció volt: a legnagyobb kubai szakszervezet, a Kubai Munkásszövetség (CTC) vezetője, Eusebio Mujal általános sztrájkot hirdetett, ám ez az ellenállási kísérlet is gyorsan kudarcba fulladt. A puccs estéjén a frissen kinevezett munkaügyi miniszter találkozott Mujallal, akinek a kormány nevében megígérte, hogy meghagyják a tisztségükben a szakszervezeti vezetőket, nem bolygatják a szakszervezetek bevételeit és nem akadályozzák a szakszervezetek legális gazdasági tevékenységeit.⁵⁷ Megállapodtak, és a CTC lefújta a sztrájkot. Március 15-én reggel a CTC delegációja látogatást tett az elnöki palotában, ahol felajánlották a szervezet vezetőségének teljes együttműködését. Batista ezt el is fogadta, és arra utasította a hadsereget, hogy szüntesse meg a szervezet havannai és más helyi irodáinak megszállását, és egyúttal elismerte a szervezet működésének törvényességét.⁵⁸ Március 17-én a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének Amerika-közi helyettes titkára, Serafino Romualdi azt jelentette, hogy a munkaügyi helyzet visszaállt a normális kerékvágásba Kubában.⁵⁹

54 U. S. Embassy Havana, 1952e.

55 Batista Regime Opposed. Cuban People's Party Asks Court to Nullify His Government. In: *The New York Times*, 1952. március 25. 3.

56 Phillips, R. Hart: Batista in Power after Cuban Coup by the Military. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

57 Alexander, 2002. 137–138.

58 Cuban Unions Pledge Support to Batista. In: *The New York Times*, 1952. március 16. 31.

59 Unwarned, U. S. Says. In: *The New York Times*, 1952. március 18. 10.

Az Egyetemi Diákszövetség négy nappal a puccs után kiadott egy nyilatkozatot, amely a *Bohemia* hetilap 1952. március 23-i számában⁶⁰ is megjelent. A José Martí-idézetrel⁶¹ kezdődő nyilatkozatban a diákok úgy fogalmaztak: újfent⁶² az ő felelősségük lett, hogy a nemzet lelkiismeretének szerepét betöltsék, és kijelentették, hogy fáradhatatlanul küzdeni fognak az alkotmányos rend visszaállításáért, amitől sem megvesztegetéssel, sem pedig erővel nem lehet eltántorítani őket. Megfogalmazásuk szerint a katonai puccs megcsúfolta az 1940. évi alkotmány szellemiségét, lerombolta a demokrácia intézményeit és „az amerikai kontinens vasfüggönye” mögé lökte az országot. Felszólították a kubai társadalom minden nagyobb csoportját – a diákokat, a munkásokat, a parasztokat, az értelmiségieket és a szakmunkásokat –, hogy közös erővel dolgozzanak ki egy harci tervet az ország demokratikus alapjainak visszaállítására. A harc konkrét formájáról nem esett szó a szövegben, ám a nyilatkozat aláírói között az Egyetemi Diákszövetség elnökeként ott volt az a José Antonio Echeverría, aki később a diákmozgalomból formálódott Forradalmi Diákdirektórium (*Directorio Revolucionario Estudiantil* – DRE) vezetőjeként fegyveres harcot indított a Batista-rezsim ellen.

A közlemény felhívást intézett „minden párthoz és szervezethez”, valamint „az őszintén demokratikus csoportokhoz”, hogy csatlakozzanak a küzdelemhez, figyelemre méltó viszont, hogy egyetlen párt vagy társadalmi szervezet sem szerepelt néven nevezve a szövegben. A diákok a demokratikus folyamat és az alkotmányos rend helyreállítását tűzték ki célul, nem pedig a diszkreditálódott Prío-kormány mellett álltak ki. Valószínűleg tudatában voltak annak, hogy a Prío-kormányért nem sokan tennék kockára az életüket, így inkább kimondatlanul igyekeztek elhatárolódni tőle. Már csak azért is, mert a radikális diákság ekkorra már az Ortodox Párt társadalmi bázisát erősítette, így a szemükben Batista bűne nem is annyira a hivatalban lévő népszerűtlen kormány megbuktatása, hanem a demokratikus intézmények (az alkotmány és a szabad választások) lerombolása és az Ortodox Párt szinte biztos választási győzelmének elcsalása volt. A felhívás azonban visszhang nélküli maradt, legalábbis a lakosság tömegei, illetve a névtelenül megszólított szervezetek körében. A szervezkedés csak kis csoportokban indult meg, az 1957 elejétől kezdődő vidéki és városi gerillaháborúig nem kapcsolódtak be komolyabb tömegek a harcba. Juan Antonio Padilla korábbi tárca nélküli minisztert március 21-i letartóztatásakor ugyan arról faggatta a katonai hírszerzés, hogy mit tud az egyetemi diákok ellenállási mozgalmáról,⁶³ ám az, hogy a nyilatkozat három héttel a megírása után egy országos lapban hivatalosan is megjelenhetett, azt mutatja, hogy nem kezelték különösen komolyan az ügyet. A diákok elszántak voltak ugyan, de az azonnali ellenállásra ők sem voltak felkészülve. Később azonban ők kezdtek el először szer-

60 Declaraciones de Principios de la Federcion Estudiantil Universitaria. In: *Bohemia*, 1952. március 23. 54.

61 José Martí (1853–1895): kubai költő, forradalmár. Vezető szerepet játszott a második függetlenségi háború (1895–1898) előkészítésében. Eszméi és gondolatai hivatkozási alappá váltak a 20. századi kubai politika minden szereplője számára.

62 A diákok már az 1920–1930-as években is vezető szerepet játszottak a Gerardo Machado diktatúrája elleni harcban.

63 Cuban Ex-Official Questioned. In: *The New York Times*, 1952. március 22. 4.

vezkedni a diktatúra ellen, és az 1957-től kezdődő fegyveres harcban is jelentős szerepet játszottak.

A gazdaságot nem igazán rázta meg a puccs, pedig attól sokan tartottak. A Kubai Munkásszövetség sztrájkja előbb bukott el, mint hogy nagyobb fennakadásokat okozott volna. A kiskereskedelemben, a közlekedésben és az áruszállításban csak kisebb zavarok mutatkoztak. Az üzletek, bárók, kávézók többsége ugyan a puccs napján elővigyázatosságból nem nyitott ki, de másnap, kedden már igen. Így tettek az iskolák is. A turisták is – főleg amerikaiak – a korábban megszokott ütemben érkeztek a szigetországba. Voltak persze olyanok, akik a puccs hírének hallatán idő előtt vissza akartak térni az Egyesült Államokba, de szerdán, két nappal a puccs után már a szokásos számú turista érkezett Havannába. Csupán olyan kisebb kellemetlenségekben volt részük, hogy a Kapitólium épülete, ahol a Batista által feloszlított kongresszus ülésezett, zárva volt a látogatók előtt, ahogy a kikötő fölé magasodó Morro erőd is. Az elnöki palotával szemben lévő Bock szivargyárat sem lehetett megközelíteni, mivel az odavezető utat tankok állták el. Az éjszakai élet is gyorsan helyreállt. A Tropicana és Montmartre éjszakai klubok, amelyek egyébként a dolgozók sztrájkja miatt már hetek óta zárva tartottak, újra kinyitottak. A Nemzeti Kaszinó és más kisebb éjszakai klubok és bárók is kinyitottak városszerte.⁶⁴ A bankok még kedden is zárva maradtak, de szerdán ők is visszatértek a megszokott működéshez. A hosszabb zárvatartás oka a Nemzeti Bank és a Mezőgazdasági és Ipari Fejlesztési Bank körüli bizonytalanság volt, de a hét közepére rendeződött a helyzet. Az előbbi éléről Felipe Pazost, az utóbbiról Justo Carillót leváltották. Mindkét intézmény elnöke ugyanaz a személy, Rufo López Fresquet lett.

A gazdasági élet szereplői közül elsőként – a puccs után két nappal, az első kormányülés napján – a Cukornádtermesztők Országos Szövetsége biztosította „teljes együttműködéséről” az új rendszert.⁶⁵ A puccs hetének második felében viszont már egymást érték a küldöttségek az elnöki palotában és a különböző minisztériumokban, amelyek az új kormányzatot kívánták támogatásukról biztosítani. Március 13-án, csütörtökön egymásnak adták a kilincset Batistánál a Havannai Részvénytőzsde, a Gyáriparosok Szövetsége és a Havannai Klíringház képviselői. A küldöttségek jellemző nyilatkozatait példázzák José Ignacio de la Camara, a Havannai Klíringház elnökének szavai: „A megszokott módon dolgozunk, és azért jötünk, hogy tiszteletünket tegyük, és elmondjuk, hogy folytatjuk a munkát, mint mindig, az ország és a nemzetgazdaság érdekében.”⁶⁶ A Cukormalom-tulajdonosok Országos Szövetsége a mezőgazdasági miniszternél biztosította támogatásáról az új kormányt, az állami beruházások szerződéses vállalkozói pedig az állami beruházásokért felelős államtitkárnak jelentették ki, hogy minden, a Prío-kormány idején elkezdett vagy eltervezett munkát folytatni fognak és be fognak fejezni.

64 Phillips, R. Hart: American Tourists Sit Out Cuba's Revolution. In: *The New York Times*, 1952. március 16. 15.

65 Batista in Havana to Assume Office. Makes Triumphant Entry – Urges Cooperation in Radio Speech and Warns Foes. In: *The New York Times*, 1952. március 13. 13.

66 U. S. Embassy Havana, 1952f.

A nemzetközi reakció

Batista mindent megtett, hogy megnyugtassa a nemzetközi közvéleményt, hogy „a dolgok a normális mederben” folytatódnak Kubában. Ám minden igyekezete ellenére a világ országait zavarba ejtette a hirtelen kormányváltás. Figyelemre méltó, hogy az elsők között Latin-Amerika diktatúrái ismerték el az új kormányt. Március 12-én a Dominikai Köztársaság kezdte meg a sort. Dominikának rossz volt a viszonya az autentikus kormányokkal, amelyek támogatták a Rafael Leónidas Trujillo diktatúrája elleni szervezkedéseket. Trujillo tehát jól járt a kormányváltással,⁶⁷ és ennek megfelelően sietett is üdvözölni az új kubai vezetést. Március 13-án, a puccsot követő harmadik napon Venezuela is elismerte a Batista-kormányt. Ez sem volt meglepő annak fényében, hogy a dél-amerikai ország katonai attaséja, José Teofilo Velasco őrnagy már március 10-én este a Columbia támaszpontra érkezett, hogy kormánya nevében gratuláljon Batistának.⁶⁸ Az Anastasio Somoza vezette Nicaragua is Venezuelával együtt ismerte el a Batista-kormányt, majd március 15-én Haiti, március 17-én Spanyolország és Panama, március 18-án Honduras, március 19-én El Salvador és Tajvan, március 20-án Svájc, március 21-én Franciaország, március 22-én Brazília, március 25-én Olaszország és Portugália, március 26-án a Vatikán és Nagy-Britannia követte. Sok ország azonban az Egyesült Államok reakciójára várt, és annak döntésétől tette függővé saját lépését. Az Egyesült Államokkal egy napon, március 27-én Chile, Argentína, Kanada és Norvégia ismerte el az új kormányt. Az Egyesült Államok elismerését követő napon, március 28-án Kolumbia, Belgium és Costa Rica folytatta a sort. Az Egyesült Államok késlekedése más államoknak is furcsa lehetett, mivel az USA panamai nagykövetségéről március 11-én még azt jelentették, hogy Panama az Egyesült Államok reakciójára vár,⁶⁹ a közép-amerikai ország végül tíz nappal megelőzte az Egyesült Államokat.

Az Egyesült Államok reakciója

Nemcsak Kubában, de az Egyesült Államokban is a meglepetés erejével hatott a dolgok ilyenét fordulata. Minden jel arra mutat, hogy a havannai amerikai nagykövetségen sem sejtették, hogy mi fog történni. Az Egyesült Államok március 7-én, mindössze három nappal a puccs előtt írt alá egy kölcsönös védelmi megállapodást a Prío-kormánnyal. Az ugyanezen a napon küldött nagykövetségi táviratban sem volt semmilyen utalás a készülő puccsra. A nagykövet a júniusi választások jelöltjeiről, főleg az Ortodox Pártról, illetve a kommunistákról tájékoztatta feletteseit, illetve hosszan írt gazdasági kérdésekről. Batistát vagy a pártját meg sem említette.⁷⁰

67 Batista később is jó viszonyban maradt Trujillóval, a forradalom elől 1959. január 1. éjszakáján először a Dominikai Köztársaságba menekült.

68 Phillips, R. Hart: Batista in Power after Cuban Coup by the Military. In: *The New York Times*, 1952. március 11. 12.

69 U. S. Embassy Havana, 1952e.

70 U. S. Embassy Havana, 1952a.

Március 10-én reggel égtek a vonalak az Egyesült Államok kubai nagykövetségén. A Kubában állomásozó amerikai katonai vezetők és amerikai üzletemberek tájékoztatták a diplomataikat a fejleményekről. Willard L. Beaulac nagykövet azt az utasítást adta az amerikai katonai vezetőknek, hogy ne menjenek a Columbia támaszpontra. Közben egy eleve a katonai bázison tartózkodó amerikai katonával, Hook ezredessel még reggel nyolc óra előtt Batista rövid szóbeli üzenetet küldött a támaszpont színházterméből a nagykövetnek. Az üzenet így hangzott: „Mondja meg a nagykövetnek, hogy száz százalékig eleget teszek a kívánságainak. Minden egyezmény érvényben van.”⁷¹

Az üzenet időzítése és tartalma mutatja, milyen fontos volt Batistának, hogy elnyerje az Egyesült Államok szimpátiáját, ugyanakkor a távirati stílus nagy fokú magabiztosságot, talán némi pökhendiséget is sugárzott. Mint oly sokan mások, ő is úgy gondolhatta, hogy ennyi elég. Ebben azonban tévedett. Miután a kedvező válasz elmaradt, délelőtt háromnegyed tizenegykor a kubai állampolgársággal is rendelkező amerikai textilmágnás, Dayton Hedges Batista megbízásából felhívta a nagykövetséget, és szerényebb hangnemben tolmácsolta a tábornok üzenetét, miszerint az „kész együttműködni az Egyesült Államokkal, és rendszere teljesíteni fogja nemzetközi kötelezettségeit”. Jól mutatja, hogy mennyire sima ügynek gondolta Batista az Egyesült Államok jóváhagyását az, hogy Hedges az üzenet átadása után azonnal az új rezsim elismeréséről kezdett érdeklődni, amit azonban az amerikai nagykövet finoman, de határozottan elhárított. Távolságtartóan közölte az üzletemberrel, hogy az Egyesült Államok hivatalos politikája ilyen esetekben az, hogy addig nem ismerik el az új kormányt, amíg meg nem győződnek arról, hogy „az új rendszer ellenőrzi az országot; nem ellenzi azt tevőlegesen semmilyen számottevő [társadalmi – K. L.] csoport; és hajlandóságot nem mutat a nemzetközi kötelezettségeinek teljesítésére”. Körmönfontan fogalmazva azt mondta, hogy „ez nem Batistának küldött üzenet, csupán Hedges tájékoztatása; amiről persze azt reméli, hogy [az üzletember – K. L.] továbbítani fogja Batistának”. Megjegyezte, hogy „a múltban voltak ezen kritériumok alól kivételek”, de azt „nem tudja pontosan megmondani, hogy mikor, vagy milyen feltételek mellett fogja az Egyesült Államok elismerni az új kormányt Kubában”. Végül Beaulac arra kérte Hedgeset, hogy „köszönje meg Batista tábornoknak az üzenetét”, és leszögezte, hogy egyelőre csak informális úton kész felvenni a kapcsolatot Batistával.⁷²

Az amerikai külügyminisztériumban március 11-én délelőtt fél tízkor értekezleten vitatták meg az előző napi kubai eseményeket. Az előadó Edward G. Miller Jr. Amerika-közi ügyekért felelős külügyminiszter-helyettes volt, aki elmondta, hogy teljes meglepetésként érte őket a puccs, de úgy vélte, hogy Batista alapvetően baráti módon viszonyul az Egyesült Államokhoz, és kormánya várhatóan „nem lesz rosszabb, mint Prióé volt, inkább talán jobb”. Azt javasolta, hogy konzultáljanak

71 U. S. Embassy Havana, 1952e.

72 Uo.

más latin-amerikai országokkal a kialakult helyzetről. Nem tartott szükségesnek azonnali vagy határozott reakciót, a kiválás politikáját javasolta.⁷³

Az amerikaiakat különösen az érdekelte, hogy miként viszonyul az új kubai kormány a kommunistákhoz. 1952 elején a hidegháború már javában zajlott. A náciizmus felett aratott győzelemmel felbomlott a Nyugat és a Szovjetunió együttműködése, és az egykori szövetségesekből ellenségek lettek. Végleg szertefoszlott annak a tartós békének a lehetősége a Szovjetunió és az Egyesült Államok között, amit Earl Browder, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának főtitkára tíz évvel korábban még lehetségesnek tartott. Batista puccsának idején az Egyesült Államokban már bőszen folyt a McCarthy-féle kommunistaellenes boszorkányüldözés, és Kuba északi szomszédja proxy háborút vívott Koreában a Szovjetunióval és Kínával. 1952-ben az Egyesült Államoknak nemcsak hogy már elfogadhatatlan volt az a szoros szövetség, ami Batista és a kommunisták viszonyát jellemezte 1940 és 1944 között, de az amerikai kormány egyenesen egykori szövetségeseinek visszaszorítását várta Batistától. Kuba új elnökének mindenekelőtt erről kellett számot adnia az Egyesült Államok jóváhagyásának elnyeréséhez. Az elmenekült Prío is tisztában volt azzal, hogy ez egy olyan kérdés lehet, amivel az Egyesült Államokat szembe lehet fordítani Batistával, és egy Mexikóban kiadott nyilatkozatban azzal vádolta Batistát, hogy túl közeli szálak fűzik a kommunistákhoz.⁷⁴

Beulac nagykövet a puccsot követő héten tájékoztatást is kért ebben a kérdésben az Elnöki Hivatal protokollfőnökétől, aki válaszul olyan újságkivágásokat küldött, amelyekben állami vezetők nyilatkoztak a kommunizmusról. A mexikói *Excelsior* újságban március 13-án megjelent interjúban Batista azt mondta, hogy amennyiben a kubai kommunisták támogatólag viszonyulnak a kubai államhoz és tiszteletben tartják azt, akkor ugyanolyan elbánásban részesülnek majd, mint bármelyik másik párt. Viszont, fogalmazott talányosan az új államfő, „ha továbbra is elkötelezettek maradnak a nemzetközi ügy mellett, és kettős módon viszonyulnak a nemzethez, akkor politikájuk összeegyeztethetetlen a kubai kormány és a kubai nép hazafias irányultságával”.⁷⁵

A *Diario de la Marina* március 14-i cikke is szerepelt a válogatásban, amelyben ez állt: „Fulgencio Batista miniszterelnök, aki múlt hétfőn vette át a kormányzást, ma a külföldi lapok tudósítóin keresztül kijelentette, hogy »a kommunizmus nagyon gyenge Kubában«. (...) Arra a kérdésre, hogy elfogadná-e a vörösök (sic!) támogatását, Batista azt válaszolta, hogy kormányának semmi köze a kommunistákhoz. (...) A »kommunizmus« – tette hozzá – egy olyan külföldi ideológia, amely elentétes az eszméinkkel. Ügyelni fogunk rá, hogy ne háborgassák a békét. (...) Batista mindazonáltal kiemelte, hogy nem tervezi a Kommunista Párt betiltását, de tevékenységét szorosan figyelemmel fogják kísérni.”⁷⁶ Az amerikaiak figyelmébe ajánlott cikkek között volt az *El Mundó*ban március 15-én megjelent írás is, amely-

73 FRUS, 868. Secretary Staff Meetings.

74 U. S. Embassy Havana, 1952c.

75 Uo.

76 „Mi gobierno nada tendrá que ver con los rojos.” Batista: Considera que son muy débiles en nuestro país. In: *Diario de la Marina*, 1952. március 14. 1.

ben az új kormány munkaügyi miniszterét idézik, aki ironikus módon a kommunisztákat a „demokratikus rendszerrel” állítja szembe: „Dr. Jesús Portocarrero munkaügyi miniszter tegnap elmondta, hogy a kormány fenn fogja tartani kommunista-ellenes irányvonalát, és nem fogja engedni olyan eszmék és gyakorlatok beszivárgását, amelyek a demokratikus rendszerrel és a nemzeti szuverenitással ellentétesek.”⁷⁷

A szavakon túl is történtek lépések annak bizonyítására, hogy az új kormány nem kíván szívélyes viszonyt fenntartani a kommunistákkal. Március 21-én Kuba nem engedett be az országba két szovjet diplomáciai futárt. A Mexikóból érkező futároknak azt a feltételt szabták, hogy csak akkor léphetnek be Kubába, ha megengedik, hogy a vámisztek átvizsgálják a csomagjaikat. Erre ők nem voltak hajlandók, és inkább visszatértek Mexikóba.⁷⁸ A kubai kormány ezzel az incidenssel valószínűleg látványos válaszlépésre akarta kényszeríteni a szovjeteket, ami végül sikerült is. A Szovjetunió, amely nagy és aktív nagykövetséget tartott fenn Havannában, a történetek után visszarendelte diplomáciai képviselőit, és megszakította a diplomáciai kapcsolatait Kubával.⁷⁹

Március 22-én Beaulac nagykövet táviratban számolt be arról, hogy Pedro Rodríguez Capote külügyi protokollfőnök-helyettes vidéki házában nem hivatalos találkozót bonyolított le az új kormány külügyminiszterével, Miguel Ángel de la Campával. A kubai politikus számonkérte az amerikai nagykövettől, hogy az Egyesült Államok miért nem ismerte még el az új kubai kormányt. Beaulac tájékoztatta Campát, hogy az amerikai kormány alaposan megvizsgálja a helyzetet, és utána dönt az elismerésről. Elmondta, hogy más amerikai államokra is gondolniuk kell, nehogy bátorításnak vegyék az Egyesült Államok gyors elismerését. Úgy fogalmazott, hogy csupán két hét telt el a puccs óta, „és ez lehet, hogy hosszú idő a kubai átmeneti kormánynak, de a világ többi része számára nem az”. Ezután feltett neki néhány kérdést, amelyek „másokat érdekelhetnek”. Megkérdezte, hogy a kubai külügyminiszter által a nagykövetségnek március 11-én küldött jegyzékében mit jelentett az, hogy Kuba teljesíti mindazokat a nemzetközi kötelezettségeit, amelyek „megfelelnek az alkotmányának vagy a törvényeiből következnek”. Jelentheti-e ez azt, hogy a kubai kormány mérlegeli, hogy mely nemzetközi kötelezettségeit teljesíti és melyeket nem? Campa biztosította a nagykövetet, hogy ez csak a szokásos sablonmondat volt, és „hivatalosan” kijelentette, hogy Kuba minden nemzetközi kötelezettségének eleget fog tenni. A nagykövet ezután arra emlékeztette a külügyminisztert, hogy Batistát korábban szoros szálak fűzték a kommunistákhoz, és aziránt érdeklődött, vajon ez a jövőben is így marad-e. Campa megígérte: személy szerint ő és az átmeneti kormány minden tőle telhetőt meg fog tenni, hogy „megszüntesse azt a szabadságot és kiváltságokat, amelyeket jelenleg a kommunisták Kubában élveznek”.

A harmadik téma, amit a nagykövet felvetett, a magántőke kérdése volt. Azt kifogásolta, hogy a kubai alkotmány 77. cikkelye értelmében egy vállalat szinte kép-

77 U. S. Embassy Havana, 1952c.

78 Cuba Bars 2 Soviet Aides from Landing in Havana. In: *The New York Times*, 1952. március 22. 4.

79 Quirk, 1995. 44.

telen elbocsátani egy alkalmazottat, ami eljeshetheti a magántőkét, ez pedig szerinte akár „kisajátításokat” is maga után vonhat. A külügyminiszter „nem akart fogadkozásokba bocsátkozni” ebben a kérdésben, de biztosította a nagykövetet, hogy Batista fő támogatóit a magánvállalkozók jelentik, és az új államfő ügyel a magántőkére, továbbá az észszerűség, valamint a törvényi lehetőségek határain belül mindent meg fognak tenni a magántőke bevonására és megvédésére.

A nagykövet a demokrácia helyzete iránt is érdeklődött, megkérdezte, hogy mekkora esély van arra, hogy a közeli jövőben visszatérnek az alkotmányos formákhoz, konkrétan, tervezik-e a kongresszus működésének visszaállítását, vagy kineveznek-e ideiglenes elnököt. Campa közölte, hogy nem terveznek olyan lépéseket tenni, amelyek a sajtóban felmerülnek. Úgy vélte, hogy ezen javaslatok megfogalmazói „össze akarják zavarni a helyzetet”. Ehelyett Batista az új választások kiírására fog koncentrálni. Elmondta, hogy az Egyesült Államok elismerésének késlekedése miatt a sajtóban megjelenő spekulációk sok gondot okoznak az új rezsimnek. Kijelentette, hogy ha egy ideiglenes elnököt neveznének ki, az nem lenne igazi „rendszerváltás”. A nagykövet azon kérdésére, hogy igaz-e, hogy a puccs napján felajánlották Carlos Saladrigasnak⁸⁰ az ideiglenes elnöki posztot, aki azonban visszautasította, Campa érezhetően ingerülten azt kezdte fejtegetni, hogy az Egyesült Államok jól járt „a március 10-i eseményekkel”. Elővette a jól ismert paneleket a kormányzati lopásokról, gengszterizmusról és nepotizmusról, amelyek „gúnyt űztek a demokráciából”. Személyes véleményként elmondta, hogy őt különösen aggasztották azok az intervenciók, amelyekben Kuba – Guatemalával és más országokkal együtt – részt vett.⁸¹ Szerinte az előző kubai kormány és karibi szövetségeseinek ilyesfajta akciói sokat ártottak a demokrácia ügyének és az országok közötti baráti kapcsolatoknak. Campa azt is elmondta újra, hogy Batista egyszer már rendet teremtett, és úgy véli, hogy újra meg fogja tenni. Hangsúlyozta, hogy Batista most ráadásul még jobb helyzetben van a korábbiakhoz képest, mivel ezúttal sem a hadseregnek, sem

80 Carlos Saladrigas Zayas (1900–1956): kubai politikus. Korábban volt igazságügyi és külügyminiszter, valamint Kuba miniszterelnöke is.

81 A kubai külügyminiszter itt a Karibi Légión (Legión del Caribe) nevű összefogásra utalhat, melynek égisze alatt latin-amerikai országok vezetői, emigránsok és forradalmárok szövetkeztek, hogy megdöntsék a latin-amerikai diktatúrákat. Teodoro Picado Costa Rica-i, Anastasio Somoza García nicaraguai és Rafael Trujillo dominikai kormánya volt a fő célpontjuk. Tevékenységük 1946-ban kezdődött, és Juan José Arévalo guatemalai elnök volt a fő pártfogójuk, de Ramón Grau San Martín és Carlos Prío Socarrás kubai elnökök is aktívan támogatták a diktatúraellenes szervezkedéseket. A Dominikai Köztársaság ellen irányuló első kísérletük a kubai Cayo Confitesből indult volna ki. Körülbelül ezerkétszáz ember – köztük a fiatal Fidel Castro – készült fegyveres invázióra a Dominikai Köztársaságot diktatórikusan irányító Trujillo ellen. Az előkészületek azonban hamar kitudódtak, és az Egyesült Államok nyomására a résztvevőket letartóztatták. 1949-ben volt egy második inváziós kísérlet is, amelyben már nem vettek részt kubiak. Guatemalában kiképzett dominikai emigránsokat légi úton juttattak el a Dominikai Köztársaságban lévő Luperón városába, ám a rossz szervezés miatt Trujillo erői gyorsan elfogták vagy megölték őket. A második sikertelen akció után a Karibi Légión felbomlott. A korábbi kubai kormányok szembenállását Trujillo diktatúrájával jelezhetette az is, hogy Kubában élt emigrációban Juan Bosch dominikai ellenzéki, későbbi elnök, valamint Rómulo Betancourt egykori venezuelai elnök is, akit Trujillo 1960-ban meg akart gyilkoltatni. Az Egyesült Államok viszont támogatta Trujillo rendszerét, ezért Campa valószínűleg ezzel a kijelentéssel jó pontot akart szerezni magának és az új kormánynak az Egyesült Államok kormányánál.

pedig másnak nem köteleződött el, ellenkezőleg, a hadsereg tisztjei beszélték rá a puccsra, és készek őt követni.

Campa ígéreteket is megfogalmazott, mégpedig hogy Kuba – túl azon, hogy kész eleget tenni nemzetközi kötelezettségeinek – vissza kívánja állítani a normális kapcsolatokat azokkal az országokkal, amelyekhez a korábbi kubai kormány ellenségesen viszonyult, és Spanyolországot, valamint a Dominikai Köztársaságot említette konkrét példaként. Elmondta: úgy véli, hogy az Egyesült Államoknak gyorsan el kellene ismernie az új kubai kormányt, mert az az érdekük, hogy a dolgok minél hamarabb visszaálljanak a rendes kerékvágásba. Beulac erre tartózkodóan – talán némi sértettséggel is – így reagált: „Emlékeztettem Dr. Campát, hogy kormányunkkal nem egyeztettek előre a puccsról, és hogy Kuba nem várhat automatikus elismerést tőlünk.” A nagykövet ezután rákérdezett: az, hogy az Egyesült Államok még nem ismerte el az új kormányt, veszélyt jelent-e a rendszer stabilitására? Campa természetesen azt válaszolta erre, hogy „nem”. Beulac nagykövet végezetül biztosította a kubai külügyminisztert, hogy beszélgetésük pontos leiratát továbbítani fogja az amerikai külügyminisztériumnak, és abbéli reményét fejezte ki, hogy „ez a beszélgetés mindkettejük kormányának a segítségére válik”.⁸²

Az elismerés elmaradása annyira feltűnő volt nemcsak a kubaiaknak, hanem az Egyesült Államokban is, hogy egyesek úgy érezték, győzködniük kell az amerikai kormányzatot, hogy ismerje el az új kubai vezetést. William A. Parsons floridai üzletember levélben biztosította Dean Acheson amerikai külügyminisztert, hogy ő, aki jól ismeri Kubát és magát Batistát, meg van győződve arról, hogy az új kubai vezető liberális, aki nem a diktatúrában, hanem a képviseleti demokráciában és demokratikus folyamatokban hisz, és erőteljesen ellenzi a kommunizmust, amiből pedig Kubában „sok van”. Azt javasolta az amerikai diplomácia vezetőjének, hogy az Egyesült Államok ne avatkozzon be Kuba belügyeibe, ami burkoltan megfogalmazva azt jelentette, hogy tartsa tiszteletben „a kubaiak döntését”, és ismerje el az új kormányt. Parsons azt is kérte Achesontól, hogy az amerikai kormány ne engedje, hogy Prío Miami-ban vagy az Egyesült Államok területén bárhol emigráns kormányt hozzon létre, mert ha ezt megengedné, azzal beavatkozna Kuba belügyeibe.⁸³

Március 26-án még egy New York-i ügyvéd, a Batistával szoros barátságot ápoló Lawrence Berenson is felhívta a havannai nagykövetséget, és elmondta Beulac nagykövetnek, hogy „Batista aggódik az amerikai elismerés elmaradása miatt”, ami „szerinte [Batista szerint – K. L.] sok vele kapcsolatos kritikát megszüntetne”, majd igyekezett jó színben feltüntetni Batistát a nagykövetnek. A nagykövet viszont arra kérte őt, hogy lehetőleg ne nagyon folyjon bele Kuba ügyeibe, ha pedig mégis kapcsolatot keresne a kubai kormánnyal, arról feltétlenül értesítse őt, mert Kubában erősen tartják magukat azok a nézetek, miszerint az amerikaiak beavatkoznak a kubai belpolitikába.⁸⁴ Ez a vád merült fel Franklin D. Roosevelttől fiával,

82 FRUS, 868–870. Memorandum of Conversation, by the Ambassador in Cuba, 1952. március 22.

83 *Department of State Memorandum*, 1952.

84 U. S. Embassy Havana, 1952d.

Elliot Roosevelttel kapcsolatban is, akiről Prío támogatói úgy vélték, hogy találkozott Batistával a puccs előtt. Roosevelt ezt közleményben cáfolta, és kijelentette, hogy semmiféle tudomása nem volt a készülő puccsról, Batistával pedig csak egyetlenegyszer, januárban találkozott egy társasági eseményen, ahol „nem esett szó a politikáról”.⁸⁵ Beulac nagykövet aggodalma annak szólhatott, hogy ilyen esetek miatt sokan az amerikai kormányt sejtették a történetek mögött. Ezt a feltételezést az amerikai külügyminisztérium többször is visszautasította. A minisztérium szóvivője március 17-én kijelentette, hogy nem tudtak a készülő puccsról, teljes meglepetésként érték őket az események, mivel azoknak semmi előjele nem volt.⁸⁶

A lobbizó amerikaiak nem tudhatták, hogy március 24-én az amerikai külügyminiszter már egy terjedelmes memorandummal⁸⁷ fordult Truman elnökhöz: engedélyezze neki, hogy március 27-én az Egyesült Államok kormánya nevében elismerje az új kubai vezetést. Röviden felidézte a március 10-i eseményeket, és elmondta, hogy az Egyesült Államokat, csakúgy, mint a kubai lakosságot, meglepetésként érték az események, amelyek „figyelemre méltóan könnyen”, lényegében vérontás nélkül mentek végbe. Biztosította az elnököt, hogy Beulac nagykövet szoros figyelemmel kíséri az eseményeket, és Batista ellenőrzése alatt tartja Kuba teljes területét, az egész államgépezetet, és a kubai lakosság szinte egésze belenyugodott a helyzetbe. Érvként hozta fel, hogy Batista nem nyúlt hozzá a kubai szakszervezetekhez vagy a havannai székhellyel rendelkező Szabadkereskedelmi Szakszervezetek Nemzetközi Egyesülete Amerika-közi Regionális Irodájához, valamint azt, hogy Eusebio Mujal, a CTC elnöke nyilvánosan támogatásáról biztosította az új kubai elnököt. Elmondta, hogy Batista hivatalosan kérte az Egyesült Államok elismerését, és leszögezte, hogy az új államfő nyilvános megszólalásaiban elegendő biztosítékot szolgáltatott ahhoz, hogy az Egyesült Államok ezt meg is tegye. Ilyen biztosíték volt, hogy Kuba új vezetője kijelentette: a szigetország eleget fog tenni nemzetközi kötelezettségeinek, tiszteletben fogja tartani a magántőkét, és fel fog lépni a nemzetközi kommunista tevékenységek ellen a szigetországban. Ez utóbbival kapcsolatban a külügyminiszter a két szovjet diplomáciai futár esetét hozta fel példaként. Emlékeztetett arra az amerikai aggodalomra, hogy az 1940-es években Batista még megtúrta a kommunisták befolyását a Kubai Munkásszövetségben, ám szerinte mostanra felismerve az új idők szavát megváltozott az álláspontja a kérdésben, és „nincs ok azt feltételezni, hogy Batista nem lesz erősen kommunistaellenes”. Bár „sajnálatos, ahogyan Batista hatalomra került”, és félő, hogy ez a példa követendőnek bizonyul majd más latin-amerikai országokban, a külügyminiszter szerint Beulac nagykövet „kiemelt óvatossággal kezeli a helyzetet”.

A dokumentum kitért arra is, hogy az Egyesült Államok milyen különleges helyzetben van Kubában, mivel nagyarányú amerikai tőkebefektetések vannak az országban, óriási a két ország közötti kereskedelem, közösen üzemeltetik a Nicaro

85 Phillips, R. Hart: U. S. Role in Coup Suspected in Cuba. In: *The New York Times*, 1952. március 16. 10.

86 Unwarned, U. S. Says. In: *The New York Times*, 1952. március 18. 10.

87 FRUS 871–872. Memorandum by the Secretary of State to the President, 1952. március 24. A dokumentumot nem írták alá, de tudni lehet, hogy azt Miller fogalmazta meg Dean G. Acheson külügyminiszter segítségével, és azt a külügyminiszter jóváhagyta.

nikkelgyárat, az Egyesült Államok haditengerészeti bázist tart fent Guantánamóban, három fegyveres misszióban vesznek részt közösen és az év elején írtak alá egy kétoldalú kölcsönös katonai segítségnyújtásról szóló megállapodást. A külügyminiszter kiemelte azt is, hogy tíz latin-amerikai állam, valamint több más jelentős ország, például Franciaország és Spanyolország már elismerte az új kormányt. Arról is beszámolt, hogy konzultáltak az Egyesült Királysággal, Kanadával és Ausztriával, amely országok álláspontja nagyrészt megegyezik az Egyesült Államokéval, és tőle várnak iránymutatást az ügyben.

Az érvek hatottak, és a külügyminisztérium megkapta Truman elnök jóváhagyását, hogy március 27-én megtegyék a bejelentést. Ezt követően Beaulac nagykövet tájékoztatta a kubai külügyminisztert, hogy az Egyesült Államok elismeri a Batista-kormányt. Batista ezt követően a sajtónak azt nyilatkozta, hogy „kormányom mély megelégedéssel” vette tudomásul az Egyesült Államok lépését, és úgy fogalmazott, hogy „csakúgy, mint a múltban, a két nép ezt követően is egységben halad tovább”.⁸⁸

Összefoglalás

Batista puccsa teljes meglepetésként érte Kubát, a világ országait és az Egyesült Államokat egyaránt. A korábbi kubai elnök nem kockáztatott sokat. A fegyveres erők teljes támogatását élvezte, a kubai lakosság belefáradt az autentikus kormányok korrupciójába és a politikai erőszakkal terhelt légkörbe, a szervezett társadalmi csoportok pedig nem voltak felkészülve az ellenállásra. Ezeknek a tényezőknél köszönhetően a hatalomátvétel minimális vérontással és elnyomással ment végbe. Az amerikai diplomácia hivatalos és nem hivatalos kommunikációja egyaránt arra enged következtetni, hogy Batista nem avatta be a terveibe az amerikai kormányt. Úgy vélte, hogy a kormányváltás az északi szomszédnak is kedvező lehet, illetve az Egyesült Államokkal való múltbeli jó kapcsolatai következtében nem lesz nehéz elnyernie az amerikai kormány jóváhagyását. Jól jelezte ezt, hogy már a puccs napján türelmetlenül várta az Egyesült Államok elismerését. Az amerikai diplomaták azonban érezhetően sértésnek vették, hogy nem avatták be őket a készülődő eseményekbe, és meglehetősen hűvösen reagáltak a különböző csatornákon érkező megkeresésekre. Az Egyesült Államok elismerésére végül sokat, tizenhét napot kellett várni. Összehasonlításképpen, amikor hét évvel később, 1959. január 1-jén győzött a kubai forradalom, az új kormányt már január 6-án elismerte az Egyesült Államok, amikor még Fidel Castro Havannában sem volt. A hidegháború során számos latin-amerikai államcsínyről bizonyosodott be utólag, hogy az Egyesült Államok kormányának vagy egyes szervezeteinek köze volt hozzá, ám az 1952. évi Batista-puccs minden jel szerint nem tartozott ezek közé.

88 Recibió el Gobierno el reconocimiento de E. U. complacencia. In: *Diario de la Marina*, 1952. március 28. 1.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadott források és szakirodalom

Alexander

2002 Alexander, Robert J.: *A History of Organized Labor in Cuba*. Westport, 2002.

Ameringer

1985 Ameringer, Charles D.: The Auténtico Party and the Political Opposition in Cuba, 1952–57. In: *The Hispanic American Historical Review*, 65. (1985) 2. sz. 327–351. DOI: <https://doi.org/10.2307/2515261>.

2000 Ameringer, Charles D.: *The Cuban Democratic Experience: The Auténtico Years, 1944–1952*. Gainesville, 2000.

Argote-Freyre

2001 Argote-Freyre, Frank: Afterlife of Eduardo Chibás: Evolution of a Symbol, 1951–1991. In: *Cuban Studies*, 32. (2001) 74–97.

Batista

1962 Batista, Fulgencio: *Cuba Betrayed*. New York, 1962.

Behavior of the Cuban Radio Stations

1952 *Behavior of the Cuban Radio Stations during the Batista Revolution, Week of 10 March 1952*. <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP78-04864A000200100003-5.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 8.).

Bethell

1993 Bethell, Leslie: *Cuba: A Short History*. Cambridge–New York, 1993.

Bonsal

1971 Bonsal, Philip W.: *Castro, Cuba and the United States*. Pittsburg, 1971.

Communist Threat to the United States

1960 *Communist Threat to the United States through the Caribbean: Hearings before the Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act and Other Internal Security Laws of the Committee on the Judiciary United States Senate Eighty-Six Congress Second Session*. Part 9, August, 27, 30, 1960. <http://www.latinamericanstudies.org/us-cuba/gardner-smith.htm> (letöltés: 2021. augusztus 17.).

Department of State Memorandum

1952 *Department of State Memorandum of Telephone Conversation Lt. James L. Plitt and Daniel N. Arzac*, March 17, 1952. 611.37/3-2652. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R39-Memo-3-17-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 4.).

Franqui

1980 Franqui, Carlos: *Diary of the Cuban Revolution*. New York, 1980.

FRUS

1983 *Foreign Relations of the United States, 1952–1954*. Vol. IV. *The American Republics*. Eds.: Kane, N. Stephen – Sanford, William F., Jr. Wahington, 1983.

García-Pérez

1996 García-Pérez, Gladys E.: *Insurrection and Revolution. Armed Struggle in Cuba, 1952–59*. Boulder, 1996.

Geyer

2004 Geyer, Georgie Anne: *Guerrilla Prince: The Untold Story of Fidel Castro*. Boston, 1991.

Gott

2004 Gott, Richard: *Cuba. A New History*. New Haven–London, 2004.

Harmat

1962 Harmat Endre: *Bukott diktátorok*. Bp., 1962.

Horváth

2018 Horváth Emőke: A magyar–kubai diplomáciai kapcsolatok létrejöttének sajátos fordulatai. In: *Aetas*, 33. (2018) 1. sz. 50–68.

Latell

2008 Latell, Brian: *Kuba Fidel Castro után*. Bp., 2008.

Quirk

1995 Quirk, Robert E.: *Fidel Castro*. New York, 1995.

Thomas

2010 Thomas, Hugh: *Cuba: A History*. London, 2010.

U. S. Embassy Havana

1952a U. S. Embassy Havana: Despatch 1461, March 7, 1952, 737.00(W)/3-752. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R5-1461-3-7-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 21.).1952b U. S. Embassy Havana: Despatch 1481, March 11, 1952, 837.06/3-1152. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R13-1481-3-11-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 21.).1952c U. S. Embassy Havana: Despatch 1517, March 18, 1952, 737.001/3-1852. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R7-1517-3-18-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 21.).1952d U. S. Embassy Havana: Despatch 1604, March 27, 1952, 737.00/3-2752. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R2-1604-3-27-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 21.).1952e U. S. Embassy Havana: Telegram 599, March 10, 1952, 737.00/3-1152. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R2-599-3-10-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 21.).1952f U. S. Embassy Havana: Telegram 1501, March 14, 1952, 737.00 (W)/3-1452. <http://www.latinamericanstudies.org/embassy/R5-1501-3-14-1952.pdf> (letöltés: 2021. augusztus 21.).

LÁSZLÓ KUPI

THEIR MAN IN HAVANA?

THE UNITED STATES AND BATISTA'S COUP D'ÉTAT OF 1952

On March 10, 1952, General Fulgencio Batista carried out a coup in Cuba. Although the takeover was bloodless, it caused great shock to almost all sections of the population as it forcibly ended the short democratic period of the independent Cuba. Based on relations between the two countries in the 20th century, both foreign and Cuban public opinion suspected the United States in the background, and it was expected that the northern neighbor would be among the first to recognize the new regime. However, this had to wait a remarkably long time. Sources testified that not only was the U.S. government not organizing the coup, but its own embassy was also unexpectedly affected by the events, so it reacted rather coolly. Batista was also sure of the favorable American reception, but he had to be disappointed. After a protracted diplomatic game, the U.S. government finally recognized the new system more than two weeks later. The proverbially good relationship between the United States and the Batista regime did not begin smoothly.

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél, vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444, e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440, vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda, Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4., telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban (1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2021-es évfolyamának megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap és az ELKH Titkársága támogatja

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ELKH | Eötvös Loránd
Kutatási Hálózat